

Univerzita Pardubice

Fakulta filozofická

Hana Andronikova očima české kritiky a literárního dějepisectví

Lucie Palouňková

Bakalářská práce

2017

Univerzita Pardubice
Fakulta filozofická
Akademický rok: 2015/2016

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Lucie Palounková**
Osobní číslo: **H14140**
Studijní program: **B7105 Historické vědy**
Studijní obor: **Historicko-literární studia: Historicko-literární**
Název tématu: **Hana Andronikova očima české kritiky a literárního dějepisce**
Zadávací katedra: **Katedra literární kultury a slavistiky**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

Pisatelka se pokusí v první řadě o zmapování a analýzu kritické rozpravy nad již uzavřeným dílem Hany Andronikovy. Se zřetelem ke všem relevantním rovinám kritického vnímání a hodnocení uměleckého textu nastíní nejvýraznější tváře vývoje tohoto diskurzu - v usazení do širšího kontextu celkového vývoje (resp. jeho kritické recepce) české prózy posledních zhruba dvou desetiletí. Zvláštní pozornost bude věnována odborným literárněhistorickým přístupům k vymezování spisovatelčiny pozice a významu v české literatuře po roce 1989.

Rozsah grafických prací:

Rozsah pracovní zprávy:

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná**

Seznam odborné literatury:

- BARTHES, Roland. *Kritika a pravda*. Podlesí, 1997. ISBN 80-86019-53-5.
- ČERNÝ, Václav. *Co je kritika, co není a k čemu je na světě*. Brno, 1968. ISBN neuvedeno.
- FIALOVÁ, Alena (ed.) *V souřadnicích mnohosti. Česká literatura první dekády jednadvacátého století v souvislostech a interpretacích*. Praha, 2014. ISBN 978-80-200-2410-7.
- HAMAN, Aleš. *Nástin dějin české literární kritiky*. Jinočany, 2000. ISBN 80-86022-63-3.
- HRUŠKA, Petr - MACHALA, Lubomír - VODIČKA, Libor et al. (eds.) *V souřadnicích volnosti. Česká literatura devadesátých let dvacátého století v interpretacích*. Praha, 2008. ISBN 978-80-200-1630-0.
- KAUTMAN, František. *K typologii literární kritiky a literární vědy*. Praha, 1996. ISBN 80-85625-35-0.
- TRÁVNÍČEK, Jiří. *Ve studených vodách svobody. Česká literatura 1989-2009*. In Host 26, 2010, č. 10, s. 33-38. ISSN 1211-9938.
- Stati, kritiky, recenze, články atd. v odborných literárněvědných a jiných periodikách a v denním tisku.

Vedoucí bakalářské práce:

PhDr. Ivo Říha, Ph.D.

Katedra literární kultury a slavistiky

Datum zadání bakalářské práce:

30. dubna 2016

Termín odevzdání bakalářské práce:

31. března 2017

prof. PhDr. Karel Rýdl, CSc.
děkan

L.S.

PhDr. Miroslav Koupa, Ph.D.
vedoucí katedry

V Pardubicích dne 30. listopadu 2016

Prohlašuji:

Tuto bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně. Veškeré literární prameny a informace, které jsem v práci využila, jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

Byla jsem seznámena s tím, že se na moji práci vztahují práva a povinnosti vyplývající ze zákona č. 121/2000 Sb., autorský zákon, zejména se skutečností, že Univerzita Pardubice má právo na uzavření licenční smlouvy o užití této práce jako školního díla podle § 60 odst. 1 autorského zákona, a s tím, že pokud dojde k užití této práce mnou nebo bude poskytnuta licence o užití jinému subjektu, je Univerzita Pardubice oprávněna ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložila, a to podle okolností až do jejich skutečné výše.

Souhlasím s prezenčním zpřístupněním své práce v Univerzitní knihovně.

V Pardubicích dne 26. 6. 2017

Lucie Palounková

PODĚKOVÁNÍ

Děkuji všem mým přátelům, blízkým a rodině za pomoc a podporu po celou dobu studia na této škole. Obzvláště děkuji Bc. Martině Fridrichové za pomoc s korekturami a s anglickým překladem. Také děkuji vedoucímu mé bakalářské práce PhDr. Ivovi Říhovi, Ph.D. za trpělivost a čas, který mi věnoval při řešení dané problematiky.

ANOTACE

Tato bakalářská práce se skládá ze dvou částí – teoretické a praktické. První část obecně vymezuje pojmy kritika a recenze, dále obsahuje základní údaje o Haně Andronikové a zařazení spisovatelčina díla do kontextu dobové literatury. Druhá část analyzuje kritiky a recenze jejích děl a zabývá se názorem kritiků na jednotlivé složky literárního díla, jako je motivická výstavba nebo kompozice atp. Cílem práce je interpretace vývojových proměn literárněkritického a literárněhistorického diskursu rozvíjeného nad spisovatelčíným dílem.

KLÍČOVÁ SLOVA

Hana Andronikova, kritika, recenze, současná česká literatura, analýza

TITLE

Hana Andronikova in Perspective of Czech Critics and Literary Historiography

ABSTRACT

This bachelor thesis consists of two parts - theoretical and practical. The first part introduces basic information on criticism and reviews, information about Hana Andronikova, and the inclusion of the author's work into the context of literature of the period. The second part analyses the criticisms and reviews of her work and deals with critic's opinions about individual elements of the books, such as motives or compositions. The aim of the work is to interpret the evolutionary changes of literary-critical and literary-historical discourse developed over the writer's work.

KEYWORDS

Hana Andronikova, criticism, review, contemporary Czech literature, analysis

Obsah

Úvod.....	9
1. Co je to kritika a recenze	11
1.1. Kritika vs. recenze a jejich rozdíly	13
1.2. Publikace kritik a recenzí.....	14
1.3. Recenze a kritiky v tištěné podobě vs. na internetu.....	15
2. Život ve zkratce.....	16
3. Tvorba Hany Andronikové.....	16
3.1. Základní charakteristika prozaické tvorby Hany Andronikové.....	17
3.2. Experimentování s jazykem a časové linie z pohledu kritiky	18
3.3. Autobiografické prvky.....	19
3.4. Magnesia Litera	21
3.5. Zařazení Hany Andronikové do kontextu dobové literatury.....	21
4. Tvorba Hany Andronikové z pohledu kritiky	23
4.1. Zvuk slunečních hodin.....	24
4.1.1. Téma Židovství a holokaustu	25
4.1.2. (Ne)autobiografičnost	26
4.1.3. Styl psaní a slovní zásoba.....	27
4.1.4. Kompozice a dějové linie	28
4.1.5. Hlavní motivy	29
4.1.6. Domácí prostředí vs. exotika	30
4.1.7. Paměť a čas.....	30
4.1.8. Postavy a hrdinové románu	31
4.1.9. Shrnutí analýzy	32
4.2. Srdce na udici	33
4.2.1. Kompozice a spojitost jednotlivých povídek.....	34
4.2.2. Tematická analýza	35
4.2.3. Postavy jednotlivých povídek.....	36
4.2.4. Styl psaní a slovní zásoba.....	37
4.2.5. Shrnutí analýzy	39
4.3. Nebe nemá dno.....	40
4.3.1. Mysticismus a téma hledání domova	41

4.3.2.	Styl psaní a slovní zásoba.....	43
4.3.3.	Autobiografičnost	45
4.3.4.	Hlavní hrdinka	45
4.3.5.	Shrnutí analýzy	47
4.4.	Vzpomínky, co neuleť.....	48
4.4.1.	Kompozice.....	49
4.4.2.	Shrnutí analýzy	50
4.5.	Další texty.....	51
4.5.1.	Pakosti a Drabantí.....	51
4.5.2.	Tanec přes plot.....	52
4.5.3.	Šašci, špioni a prezidenti	53
Závěr		54
Summary		57
Seznam použité literatury.....		58
Prameny.....		58
Prameny – kritiky a recenze (tištěné).....		58
Prameny – kritiky a recenze (elektronické).....		60
Sekundární literatura		61
Bakalářské a diplomové práce		61
Internetové zdroje		62

Úvod

Cílem této bakalářské práce je interpretace vývojových proměn literárněkritického a literárněhistorického diskursu rozvíjeného nad spisovatelčíným dílem. Hlavními prameny, ze kterých budu čerpat a často na ně odkazovat, budou nejčastěji právě kritiky a recenze publikované jak v časopisech a novinách, tak i na internetu. Budu používat pouze recenze z důvěryhodných zdrojů.

V první spíše teoretické části se zaměřím na obecný výklad toho, co to kritika a recenze je, jaký je mezi nimi rozdíl a jestli je tento rozdíl v dalších částech práce nutno rozeznávat. K tomuto účelu mi budou sloužit publikace od F. X. Šaldy a Václava Černého. A právě jejich názory a postřehy rozeberu v jedné podkapitole. Ovšem pouze stručně, neboť to není hlavní cíl této práce. Nicméně těmto dvěma osobnostem se budu věnovat proto, že jejich literární kritika a přístup k ní je také v historickém kontextu zcela neopomenutelná.

Také před samotným rozbořem zasadím Hanu Andronikovou do literárního kontextu dobové literatury, stručně charakterizují a přiblížím její tvorbu a zaměřím se na zajímavosti, které jsou pro její autorský styl typické. Na zařazení do literárního kontextu použiji hlavně knihu *V souřadnicích mnohosti* od Aleny Fialové.

Druhá, podstatnější a rozsáhlejší, praktická část se bude týkat právě analýzy a rozboru napsaných kritik a recenzí. Čerpala jsem z co největšího počtu zdrojů a snažila jsem se dohledat veškeré dostupné kritiky knih Hany Andronikové. Budu postupovat po jednotlivých knihách, od první vydané do té poslední, neboť bych zároveň s analýzou chtěla sledovat vývoj jejího psaní a také vývoj kritického smýšlení nad její tvorbou. Andronikova nezůstala pevně ukotvena jen v psaní románů, psala také poezii a divadelní hry, na ně však předkládaná bakalářská práce není zaměřena, proto budou zmiňovány jen okrajově.

Hlavní, nejdůležitější témata, jimiž se česká kritika při reflexi Hany Andronikové věnovala, budu rozepisovat v jednotlivých podkapitolách tak, aby byl vývoj přehledný a zjevný. Na konci práce se pokusím formulovat, k jakým závěrům autoři kritických ohlasů docházeli, na co se nejvíce zaměřovali, co autorce vytýkali a co

na ní naopak vychvalovali. Argumentovat budu často citáty textů samotných kritiků, částečně budu zohledňovat názory samotné autorky (pokud byly vysloveny a publikovány). Cílem této bakalářské práce není přímo jednotlivé knižní publikace v různých směrech porovnávat, avšak i tento způsob analýzy ve své práci v některých případech použiji.

Zároveň bych chtěla upozornit na nepřilíš obvyklé příjmení autorky. V kritikách a recenzích jsem našla různá skloňování jejího příjmení. Já se ve své práci budu držet toho skloňování, které se v textech objevovalo v nejhojnějším zastoupení – Hana Andronikova a v šestém pádu Haně Andronikové.

1. Co je to kritika a recenze

Slovo „kritika“ pochází z řeckého slova *krinein*, což v překladu znamená soudit, posuzovat, hodnotit, nebo také rozlišovat. Význam slova recenze je zase odvozeno od latinského *re-censere* neboli znovu posoudit. V českém literárním prostředí je slovo kritika spojováno hlavně se jmény František Xaver Šalda a Václav Černý. A právě Šalda popisuje kritiku vlastně jen jako používání naší soudnosti a dle něj je úkolem kritiky co nejpřesněji zhodnotit situaci, a poté ji přenést na papír bez většího osobního zaujetí. „Kritika má ráz rozborný, kritické hlasy bývají analytické.“¹ A dále pokračuje, že předmětem kritiky je „tvořiti soudy, co možná nejpřesnější a nejobecnější, tj. přibližující se pokud možno zákonu a připravující jej.“² Kritika se opírá zejména o literární teorii a literární historii, ale můžeme v ní najít také prvky filozofické, psychologické nebo estetické. Tyto související vědy se mohou zdát jako nepodstatné, ale právě s jejich pomocí můžeme do díla hlouběji proniknout, lépe ho pochopit a zvýšit tak nejen poznání, ale také určitý estetický zážitek.

„Umělecká nebo literární kritika má hned několik různých forem – od recenze až po monografii.“³ Autora kritiky označujeme jako kritik a autora recenze nazýváme recenzentem, jak je zřejmé. „Aby došlo k úspěšnému hodnocení díla, musí být kritik literárně zdatný, musí správně knize porozumět a pak také vynaložit síly, aby toto poznání dokázal správným způsobem předat dále. Současně by se měl kritik či recenzent držet strany objektivit a snažit se vyhnout svým čistě subjektivním názorům, které by později mohly další čtenáře nějakým způsobem ovlivnit.“⁴ Setkat se můžeme také s termínem tzv. autorecenze a to v případě, pokud je sám autor knihy také autorem recenze na stejnou publikaci. Nebývá to však příliš obvyklé právě z důvodu absence objektivit. Samotný autor do autorecenze vždy vnese svoje subjektivní a osobní myšlenky.

¹ ŠALDA, František Xaver. Kritika. In: *Ottův slovník naučný*. Praha: Paseka, 1999, str. 190.

² Tamtéž., str. 191.

³ Srov. PANÁKOVÁ, Tereza. *Literární kritika očima F. X. Šaldy a Václava Černého*. 2012. Masarykova Univerzita

⁴ Srov. ŠALDA, František Xaver. Kritika. In: *Ottův slovník naučný*. Praha: Paseka, 1999, str. 191

Úkolem kritiky není jen čistá analýza samotného díla, ale také umění odhalit spojitost prvků mezi knihou a autorem, zařadit dílo do kontextu s dobou, ve které vznikalo, s předchozími autorovými knihami, ale také s knihami, které jsou psané stejným způsobem nebo si jsou něčím podobné. Protože podle Šaldy „největší vliv v knihu nějakou má zase – kniha.“⁵ Pro přesný výklad díla by měl být tedy kritik znalý v historii literatury nejen domácí, ale také té světové. To znamená, že kritiky a recenze jsou ve značné míře texty odborné, protože by měly poukazovat na to, že autor má nějaké znalosti v tematické, o které se vyjadřuje. V úvahu by měl kritik také vzít prostředí, ve kterém autor žije, neboť i to se v jeho knihách může nevědomky promítnout.

Šalda prosazoval, aby kritici nebyli lhostejní ke své práci a vyhnuli se tzv. kritice objektivní. Šalda považoval kritiku za poslání a každá kritika pro něj byla uměleckým dílem. Naopak je ale ve všech případech nutné, aby si kritik i recenzent po celou dobu udrželi obecný nadhled a nebrali v úvahu například, že daného autora osobně znají nebo ho naopak nemají rádi.

Šalda také věřil, že každý kritik si musí nastavit vlastní postup a hodnoty k sepsání kvalitní kritiky a nesmí se nechat příliš ovlivňovat prací svých kolegů. Tento na jeho dobu moderní způsob myšlení a zacházení s kritikou byl nepochopen a uznání se mu dostalo až o mnoho let později. Václav Černý, ačkoliv byl Šaldovým žákem a mladším nástupcem, byl zase opakem Šaldy a ve svých kritikách vycházel z objektivní a Šaldův moderní způsob nezastával. „Soud je přímým účinkem povahy objektu, nikoliv subjektivního já kritikova.“⁶ A rozcházel se s ním i v dalších názorech. I když cílem této práce není analyzovat a srovnávat pohled na kritiku těchto dvou velikánů kritiky, pro snadnější porozumění a v souvislosti s touto kapitolou obecnějšího rázu, některé odchylky v jejich názorech zmíním.

Hlavní a důležitý rozdíl byl v pohledu na kritiku jako takovou. „Václav Černý byl totiž zcela přesvědčen, že kritika je vědní obor, nikoliv umělecký a byl jednoznačným zastáncem objektivní, zatímco Šalda zastával takový názor, že kritika je uměleckým žánrem. Pro Václava Černého, ač byla kritika velmi důležitou a podstatnou částí jeho

⁵ ŠALDA, František Xaver. Kritika. In: *Ottův slovník naučný*. Praha: Paseka, 1999, str. 193.

⁶ ČERNÝ, Václav. *Co je kritika, co není a k čemu je na světě*. 1. Vyd. Brno: Blok, 1968, str. 63.

života tvůrčího i osobního, však stále zůstala jen vědním oborem.“⁷ Mně osobně je bližší názor F. X. Šaldy. Myslím, že každý kritik by do své práce měl vložit kus svého srdce a pokud jeho recenze bude odměřená a chladná, neosloví tolik budoucího čtenáře. Úplná absence objektivit dle mého názoru ani neexistuje. Vždycky, ať už do uměleckého textu, do novinového článku či do kritiky, přidáme náš pohled na věc, názor, který sdílíme nebo myšlenku, kterou vyjádříme souhlas či nesouhlas.

1.1. Kritika vs. recenze a jejich rozdíly

Ačkoliv se termíny kritika a recenze někdy zdají jako synonyma, jsou si velmi podobné, tak přesto mezi těmito dvěma druhy textů existují rozdíly, kterými je můžeme od sebe odlišit a definovat. Recenze je v první řadě psána za cílem informovat čtenáře a nějakým způsobem jim dané literární dílo představit a seznámit je s ním. Můžeme tedy říci, že recenze obsahuje základní informace bez souvisejících okolností, popisuje základní viditelná pozitiva a negativa a také je kratší, co se rozsahu týče. V jedné odborné publikaci je termín recenze popsán takto: „Kritická analýza jednoho nebo několika dokumentů. V závislosti na hloubce, příp. šíři svého zpracování může získat samostatný vědecký význam.“⁸ Oproti tomu kritika je propracovanější, neboť kromě samotného představení díla se také zaměřuje na podobnosti s jinými díly, ať už autorovými či nikoliv, vztah autora s knihou, zkoumá jisté nejen životopisné okolnosti, které vedly k napsání knihy, a může připojit také další například historické souvislosti odůvodňující vznik díla a neslouží tedy jen jako doporučení pro budoucí čtenáře. Recenze navíc bývají vydávány v dohledné době od vydání díla, zatímco kritika se může objevit až po několika měsících až letech, co je daná kniha na trhu k dispozici. Ale ani tento bod není úplně jednoznačným, neboť laičtí čtenáři publikují recenze na webových stránkách neustále, ať už od doby vydání uběhlo mnoho let či nikoliv.

Dalším rozdílem je „publikum“, pro které jsou kritika a recenze určeny. Recenzi si mohou přečíst všichni čtenáři, laici a obyčejní lidé, kteří si jen chtějí přečíst posudek na knihu. U kritiky se ale očekává, že čtenář bude obeznámen minimálně s další

⁷ Srov. PANÁKOVÁ, Tereza. *Literární kritika očima F. X. Šaldy a Václava Černého*. 2012. Masarykova Univerzita, s. 44

⁸ Česká terminologická databáze knihovnictví a informační vědy (TDKIV) [databáze online]. Praha : Národní knihovna České republiky, 2003 [cit. 11. 5. 2017] Dostupné z: http://aleph.nkp.cz/F/PCDM1FPSC56LFH19J4XAJIEV7HP5IHC119HKDPMFPQ215AS5HT-31768?func=full-set-set&set_number=067197&set_entry=000002&format=999

autorovou tvorbou a bude v literatuře nějakým způsobem kvalifikován, aby si mohl kritiku opravdu vychutnat a dokázal pochopit všechny myšlenky a souvislosti, které jsou v ní popsány.

V každé odborné publikaci, ale také na internetových stránkách jsou tyto dva termíny popisovány trochu jinak. Nelze úplně vyhradit body a pravidla, které by se měly při psaní těchto dvou literárních žánrů dodržovat a jaký je správný postup, jestli vůbec nějaký existuje. Kritika a recenze jsou úzce spojené a někdy je od sebe odlišit úplně nelze, protože se prolínají dohromady.

Nutno dodat, že v dalších částech této práce nezáleží výhradně na rozdílu kritiky a recenze, ale hlavně na tom, co bylo jejich obsahem. Já ve svém dalším rozboru nebudu zohledňovat větší rozdíly mezi kritikou a recenzí, zajímá mě to, v jakém smyslu, kladném či záporném, bylo o díle Andronikové psáno.

1.2. Publikace kritik a recenzí

V moderní době, ve které je fenoménem internet a mnoho textů se objevuje výhradně v elektronické podobě, je nemožné zachytit, zaznamenat a pročíst všechny recenze týkající se knih Hany Andronikové. Proto bude tato práce postavena pouze na textech, které vyšly v časopisech, novinách nebo na důvěryhodných literárních stránkách. Ostatní čtenářské a laické recenze na různých portálech budou vynechány, neboť neodpovídají zaměření této práce.

Kritiky knih Hany Andronikové vycházely nejčastěji v časopisech *Tvar*, *Host*, v *Lidových novinách* a pak také v *Mladé frontě* v příloze *Kultura*. Recenze knih Andronikové si můžeme přečíst také ve *Zlínském deníku*, neboť autorka byla rodačkou ze Zlína a do deníku přispívala i svojí poezií a drobnou prózou. Do *Zlínského deníku* také autorka nejčastěji poskytovala rozhovory.

Za odborníka na prózu této autorky můžeme považovat Vladimíra Novotného, který kritiky jejích knih psal několikrát hned v několika časopisech, nejčastěji pro periodikum *Český jazyk a literatura*. Za znalce můžeme označit také Lubomíra Machalu, který kromě drobných kritik Haně Andronikové věnoval také kapitolu ve své studii *3x 2 = ? Nad prózami Hany Andronikové, Markéty Pilátové a Petry Soukupové* In *Česká literatura v perspektivách genderu: IV. Kongres světové literárněvědné*

bohemistiky). Další jméno, které se v souvislosti s Hanou Andronikovou objevuje konkrétně v časopisu *Reflex*, je Jiří Rufl. Ten je nejen autorem recenze knihy *Zvuk slunečních hodin*, ale také vedl do již zmíněného periodika *Reflex* s autorkou interview. Za zmínku stojí také Vojtěch Probst, který opakovaně recenzoval tentokrát ovšem v *Literárních novinách*. Další opakující se jména, které se dopustily kritik jejích knih, bychom hledali marně a jedná se spíše o jednotlivce. Na recenzích se podílely také osobnosti, které jsou z literárního prostředí známé spíše z jiných oborů, jako tomu je například u Jiřího Trávnička.

1.3. Recenze a kritiky v tištěné podobě vs. na internetu

Řada časopisů vychází v dnešní době už pouze v online podobě. Digitální doba dala větší příležitost k publikování na internetu. Na webových stránkách se proto objevují stále nové recenze na stávající knihy, které přidávají ať už potěšení či zklamání čtenáři. Do novin a časopisů se proto dostanou jen recenze, které jsou psány rukou člověka v literatuře zdatnějšího a vzdělanějšího. V tom se liší internet od tištěných periodik. Na internetu se samozřejmě také objevují články, pod kterými jsou podepsáni literární historici. A jak už zmiňuji výše, některá literární periodika jsou dostupná jen v elektronické verzi. Ale přece jen kritiky v časopisech a novinách působí daleko více odborně, alespoň tedy na mě. Je to z toho důvodu, že na internetových blozích a osobních webových stránkách může recenze knih publikovat opravdu každý a člověk se k nim snadno dostane. Neříkám, že vše, co je na internetu, je neoborné. Například nejvýznamnější literární časopisy jako *Tvar* či *Host* jsou také dostupné v online podobě. K zajímavému poznatku jsem došla v jedné z diplomových prací, kterou jsem pročetla, a to je fakt, že „v literárním týdeníku *Tvar* se erudované a poměrně obšírné recenze (přes 600 slov) více let důsledně objevují pouze pod jménem autora a názvem jeho díla (Květa Legátová: *Želary*; Petra Hůlová: *Paměť mojí babičce*; Hana Andronikova: *Zvuk slunečních hodin*; Emil Hakl: *O rodičích a dětech*; Petra Soukupová: *Zmizet* apod.).“⁹

⁹ LOLLOK, Marek. *Reflexe současné české prózy v tištěných a internetových periodikách*. Masarykova univerzita v Brně. 2013. s 17. Dostupné z: https://www.google.cz/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=7&cad=rja&uact=8&ved=0ahUKEwiMjdn0tqrQAhWHCcAKHcU8AhMQFghGMAY&url=http%3A%2F%2Fis.muni.cz%2Fth%2F134815%2Fff_%2FDPD_Lollok.docx&usg=AFQjCNGzmTw9uY5w1ESfW9DqvtLDHZGPIg&sig2=U4kROHn8HnGj4ILZvHCluQ

2. Život ve zkratce

Hana Andronikova se narodila 9. 9. 1967 ve Zlíně, kde také 1986 maturovala na gymnáziu. Poté vystudovala češtinu a angličtinu na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy v Praze a několik let žila za hranicemi – v Kanadě. Mimo to studovala také psychologii. V devadesátých letech pracovala jako personální manažerka pro domácí i zahraniční firmy, a to hlavně díky výborné angličtině. Před rokem 2000 odešla z podnikatelské sféry do svobodného povolání spisovatelky, cestovala a kromě toho se občasně živila jako life-coachingová poradkyně či terapeutka. Zemřela 20. 12. 2011 na rakovinu.

3. Tvorba Hany Andronikové

Hana Andronikova se za svůj život věnovala převážně próze, i když zkoušela psát také básně. Pod jejím perem vznikly nejen romány, ale také méně či více rozsáhlé povídky, které publikovala nejen časopisecky (v *Revue Labyrint*, příležitostně v *Hospodářských novinách*, *Hostu* či *Tvaru*), ale i v knižní podobě, jako například sborník *Moravské pohádky* (2004), *Schůzky s erotikou* (2005) nebo *Ženy vidí za roh* (2009). Próza ovšem nebyla jedinou oblastí, ve které měla Hana Andronikova se psaním zkušenosti, neboť napsala v roce 2008 spolu s Janou Svobodovou divadelní hru pro Divadlo Archa *Tanec přes plot* a o dva roky později si připsala autorství za další divadelní hry *Pakosti a drabanti* a *Šašci, špioni a prezidenti*. Přesto její románová tvorba zaznamenala největší ohlas, jak u čtenářů, tak i u kritiků a Haně Andronikové přinesla úspěch. V doslovu v poslední knize *Vzpomínky, co neuletí* Petr A. Bílek připomíná, „že dílo Hany Andronikové bychom neměli vnímat jako ‚úsečku o dvou výrazných krajních bodech (oba romány), ale spíše jako trojúhelník‘, kam patří také její povídková kniha a všechny ostatní krátké povídky.“¹⁰

Andronikova za svůj život vydala dva romány. Prvotinu *Zvuk slunečních hodin* a také *Nebe nemá dno* (2010). Za jejího života vyšel soubor povídek pod názvem *Srdce na udici* (2002) a po smrti byla vydána kniha *Vzpomínky, co neuletí*, ve které jsou obsaženy povídky, které byly publikovány v jiných knižních publikacích. A právě

¹⁰ BÍLEK, Petr A. Doslov. In *Vzpomínky, co neuletí*. 1. vyd. Praha: Odeon, 2014. s. 241.

na tyto čtyři knihy bude tato práce zaměřena. A to nejen z mého pohledu, ale hlavně z pohledu kritiků a recenzentů, kteří se nějakým způsobem podíleli na reflexi autorčiny tvorby.

Na začátku roku 2008 plánovala vydat román s názvem *Blues*. Tato kniha však nikdy nevyšla a není známo, jak blízko vydání spisovatelka byla. Místo toho přišla nemoc a záhy román *Nebe nemá dno*.

3.1. Základní charakteristika prozaické tvorby Hany Andronikové

Každý autor má svůj určitý styl, který je pro něj typický a který ho vystihuje. Tvorba Hany Andronikové je také výrazně specifická v jednom jistém směru. Autorka velice často staví své hrdiny z knih do životně nelehkých situací, ve kterých by se člověk jistě nechtěl ocitnout. Někteří hrdinové jsou nevléčitelně nemocní, jiní se musí smířit se smrtí blízkého, hledají lásku nebo se musí postavit čelem k nepřízní osudu. „Právě v mezních životních situacích se teprve projeví pravá stránka lidské povahy a schopnost odolávat s nelehkým osobním příběhem.“¹¹ A Olga Stehlíková potvrzuje: „Ve všech knihách se totiž čtenář setká s postavami, které se ocitly v krizové, ba tragické životní situaci mezních ztrát: zdravotního postižení nebo úmrtí blízkého člověka či bolestných rozpadů rodinných vazeb – ranami, s nimiž je potřeba se náročně vyrovnávat, překonávat je/se, zkoušet odolnost soukromých hranic možného, přičemž největším pomocníkem je těmto lidem nezlomná vůle přežít a žít dál.“¹² Všechny tyto zmíněné náměty se v tvorbě Hany Andronikové objevují. Ať už její literární specifika a styl prošel jakýmkoliv vývojem, autorka se nikdy neoprostila od podobně zaměřených námětů. „Posun však nastal v něčem jiném. Jestliže dříve hledala sama sebe skrze zkušenost někoho jiného, nyní vypráví na základě zážitků prožitých na vlastní kůži.“¹³ Andronikova si svůj zájem o postavení hrdinů do nelehkých životních situací odůvodňuje tím, že studovala psychologii a říká: „Problémové situace jsou vždycky zajímavější, než když vládne pohoda. Mají v sobě

¹¹ Slovník české literatury po roce 1945. [cit. 14. 2. 2017] Dostupné z: <http://www.slovníkceskeliteratury.cz/showContent.jsp?docId=1346&hl=hana+andronikov%C3%A1>

¹² STEHLÍKOVÁ, Olga. Jenže Alexandr nebyl můj táta. *Tvar*, 2015, 26(15), s. 21.

¹³ HANUŠKA, Petr. *Když nebe nemá dno* [online]. 29. 5. 2012 [cit. 11. 5. 2017] <http://www.odeon-knihy.cz/kdyz-nebe-nema-dno-26-5-2012-olomoucky-denik/> (odkaz již není funkční)

ohromný potenciál, pokud je berete jako impuls, který vás posunuje dál, můžete se z nich něco naučit, o sobě i o lidech kolem.“¹⁴

3.2. Experimentování s jazykem a časové linie z pohledu kritiky

Česká kritika soudí, že mezi autorčiny silné stránky patří tematická kompozice a výstavba textu a také přesně mířená a „uhlazená hravost“ a experimentace s jazykem. „Hana Andronikova se představila také jako autorka schopná epickou přitažlivost umocňovat poměrně složitou časovou výstavbou i makro-kompozicí textu, působícího též svou jazykovou kultivovaností.“¹⁵ Tímto způsobem autorku chválí Lubomír Machala. Svou schopnost složitě proplétat časové linie ukázala už v prvním románu *Zvuk slunečních hodin*, kde spojila přítomnost s minulostí a dokázala provázat hned několik časových os a linií, které se úplně čtenáři vyjasnily až na samotném konci příběhu. Naopak hravost a experimentace se zrovna v tomto konkrétním románu projevuje netypickou přímou řečí, která není od textu odlišena tradičně uvozovkami, ale pouze pomlčkou. Hana Andronikova dále také v knize často uplatňuje moderní vypravěčské postupy, jako je třeba střídání vypravěčů, časové skoky, deníkové pasáže, novinové výstřížky, dopisy. Pokud se vrátíme ke spojitosti příběhů a linií, v povídkovém souboru *Srdce na udici* se všech osm příběhů navzájem dotýká a ovlivňuje, i když to není na první pohled úplně patrné. „Vypravěči jsou střídavě muži a ženy. Autorka ve svých textech rozehrává různé odstíny a tóny jejich hlasů - snaží se odlišit mužský hlas od ženského i rozdíl jednotlivých povah.“¹⁶ Tímto způsobem se Andronikova snažila čtenáři přiblížit, zaujmout ho a vtáhnout ho do děje, což se jí alespoň u mě povedlo. „V románu *Nebe nemá dno* autorka zrušila na počátku vět velká písmena, přičemž čárky i tečky signalizující poločas či ukončení promluvy ponechala. Chce tím umocnit dynamiku, naléhavost svého románového sdělení, upřednostnit to, co je vyprávěno, před tím, jakými jazykovými nástroji je to

¹⁴ CINGER, František. Chodím po světě, poslouchám a vymýšlím si: rozhovor s Hanou Andronikovou. *Právo*, 2002, 12(287), s. 15.

¹⁵ MACHALA, Lubomír. 3 x 2 = ?: Nad prózami Hany Andronikové, Markéty Pilátové a Petry Soukupové In *Česká literatura v perspektivách genderu: IV. Kongres světové literárněvědné bohemistiky*. Jiná česká literatura. 2010. str. 230-232. Dostupné z: http://www.ucl.cas.cz/edicee/data/sborniky/kongres/%C4%8Cesk%C3%A1%20literatura%20v%20perspektiv%C3%A1ch%20genderu/020_lubomir_machala.pdf

¹⁶ HAMAN, Aleš. Vypravěčské variace na citová traumata: Nakladatelství Petrov vydalo soubor povídek talentované autorky. *Lidové noviny*. 2003, roč. 16, č. 10, s. 30.

sdělováno.¹⁷ Celý tento postup můžeme pojmenovat termínem „proud vědomí.“ Autorka také střídá vyprávění první osoby se třetí, což dodává dojem, že chce a zároveň i nechce čtenářům poskytnout příběh co nejosobnější. Tento způsob vyjadřování, který není v beletrii příliš typický, bylo jedno velké plus, které bylo Haně Andronikové kritiky připisováno. Dokázala se svým vlastním literárním postupem odlišit od ostatních autorů a zůstala originální. Z jiného úhlu pohledu na toto nahlíží jedinci, kterým se styl psaní Andronikové nelíbí. Patří k nim například divadelní kritička a literární historička Lenka Jungmannová, která v radiu v pořadu *Kritický klub* vypověděla, že jí román *Zvuk slunečních hodin* přišel hrozně umělý, řemeslně nedokonalý. Ke kritikům již zmíněného „proudu vědomí“ patří také literární historik Vladimír Karfík. Ten tvrdí, že tento způsob vyjadřování se do příběhu ne vždy hodí a Hana Andronikova podle něj naopak styly psaní střídá až příliš a vzniká z toho nepřehledný mix všeho možného. Celek dle jeho názoru poté působí poněkud zmateně a tento zmatek pojmenovává jako „stylistické překážky.“ Lenka Jungmannová dále doplňuje, že deníkové útržky a e-maily, které se v knihách objevují, jsou zřejmě důsledkem moderní počítačové komunikace a to, že se v nich neobjevuje interpunkce a dochází k vymizení velkých písmen, vnímá jako autorčino velice osobní gesto. Já osobně autorčinu experimentaci s textem vnímám jako plus. Nebála se vystoupit z davu, snažila se oslovit čtenáře i kritiku něčím zvláštním, čeho se řada autorů bojí. Nesázela na typické komerční prvky, které by jí zajistily úspěch, ale zkusila přijít na trh se svou originalitou, a právě tím je výjimečná. Není jedna z mnoha, Hana Andronikova byla jen jedna.

3.3. Autobiografické prvky

Každý autor do své tvorby, ať už vědomě či nevědomě, přenesse nějaké své myšlenky, zážitky, vzpomínky z osobního života. Takové prvky poté označujeme za autobiografické a můžeme je ztotožňovat se samotným autorem. Také u Hany Andronikové lze v jejích knihách tyto prvky nalézt. Sama autorka v jednom rozhovoru pro Českou televizi přiznala, že už ve své prvotině románu *Zvuk slunečních hodin*

¹⁷ HANUŠKA, Petr. *Když nebe nemá dno* [online]. 29. 5. 2012. [cit. 11. 5. 2017] Dostupné z: <http://www.odeon-knihy.cz/kdyz-nebe-nema-dno-26-5-2012-olomoucky-denik/> (odkaz již není funkční)

čerpala ze svého života a hlavní hrdiny příběhu Tomáše a jeho ženy Ráchel stvořila zčásti z manželství jejích prarodičů.

Sama autorka se musela v roce 2008 vyrovnat se smrtí svého otce a k autobiografickým prvkům řadíme také vážnou nemoc, kterou však nepřekonala a v roce 2011 těsně před Vánoci jí podlehla. Můžeme jen diskutovat o tom, do jaké míry Hana Andronikova své knižní postavy tvořila dle svého vlastního nitra, ale jelikož jí nevyšlo manželství, neměla žádné děti a v Americe okusila také nešťastnou lásku, lze se domnívat, že žádné z témat, o kterých psala, jí nebylo cizí.

Nejvíce společných rysů má Andronikova s hlavní hrdinkou románu *Nebe nemá dno* – Amou. Shodují se téměř ve všem, obě bojují s rakovinou a posléze podstupují cestu do Peru. Jediný bod, ve kterém se rozcházejí, je cesta do Jeruzaléma. O té nejsou v žádných článcích ani rozhovorech záznamy. I Pavel Janoušek připouští, že podobnost mezi hlavní hrdinkou a autorkou je nepřehlédnutelná, a někdy mu tyto dvě postavy splývaly v jednu. Podrobnější analýzou autorky – hrdinky se však bude práce zabývat až v dalších kapitolách.

Již několikrát tu padlo a padne téma cestování a poznávání cizích krajin. Také Andronikova byla zběhlá cestovatelka, a proto ve svých románech dokázala krajinu vykreslit velice reálně, protože její obraz měla ze svých cest stále v mysli. Ať už mluvíme o Americe nebo o Peru. Jak už dokazují autorčina slova: „Trvalo mi dlouhatánské roky, než jsem přijala skutečnost, že mám prostě toulavý boty, že to ke mně patří, a přestala se snažit sedět na jenom místě a dělat, co dělá spořádaná většina. Nejde mi to. Nikdy mi to nešlo, i když byly doby, kdy jsem se o to fakt urputně snažila, dnes poslouchám ty hlasy a sny, které mě holt honí po celý planetě a užívám si to.“¹⁸ Ne však zdaleka všechny místa, o kterých autorka píše, navštívila. „Do všech míst, o kterých píše, se totiž ještě nepodívala. Když jí po Terezíně chtěl polský kamarád ukázat Osvětim, měla pocit, že už to tam až moc dobře zná a že by ji to zbytečně rozrušilo, Indii také neviděla, ale láká ji velice.“¹⁹ O to víc je obdivuhodné, jak dokázala neznámé prostředí v knihách vykreslit.

¹⁸ MARKUSOVÁ, Iveta. *Ujasnila jsem si, proč žiju*. [online] 07. 01. 2011. [cit. 12. 5. 2017] Dostupné z: <http://kavarna.bux.cz/detail/ujasnila-jsem-si-proc-ziju?type=Rozhovory>

¹⁹ ROVENSKÁ, Jana. Spisovatelka bez knihovny. *Magazín Práva*, 2002, 12(17), s. 17.

Dle mého názoru a díky studiím a článkům, které jsem přečetla, Hana Andronikova nevedla lehký osobní život. Osud jí uštedřil několik ran, se kterými se musela smířit. Ovšem i díky těmto nepříjemným situacím se jí podařilo sepsat dva velice úspěšné romány, které ať už jsou či nejsou autobiografické, se zapsaly do literatury počátku 21. století.

3.4. Magnesia Litera

Andronikova cenu získala v roce 2001 za román *Zvuk slunečních hodin* za objev roku. Druhé ocenění porotou soutěže Magnesia Litera si odnesla v roce 2011 za román *Nebe nemá dno*. Ze zdravotních důvodů už si pro cenu nemohla dojít osobně a ještě téhož roku zemřela. Ať už se o jejích knihách v tisku objevilo cokoliv, její dva úspěchy stvrzené touto cenou jí už nikdo nikdy nevezme. A my se v druhé části této práce podíváme na to, jaké složky románu spisovatelce tuto poctu přinesly, a které přispěly k vítězství.

3.5. Zařazení Hany Andronikové do kontextu dobové literatury

Hanu Andronikovou můžeme mimo jiné zařadit mezi generaci spisovatelů útěkářů.²⁰ Ve svých románech často používá exotiku a cizí prostředí jako cestu k hledání osobního štěstí nebo pomoci v krajní životní situaci. S tímto prvkem cizích krajin bývá Andronikova často přirovnávána k Petře Hůlové a Markétě Pilátové. A zejména Haně Andronikové se opakovaně dostávalo velkého uznání, jak úspěšně dokázala předat atmosféru vzdálené Indie svým čtenářům. „Bývá k nim přiřazována také z důvodu tematiky a také proto, že chtějí stylotvorné novátorství.“²¹ Tento pojem použil Vladimír Karfík a dodal, že tyto znaky jsou v tvorbě zmíněných tří spisovatelek u Hany Andronikové nejvýraznější a uvádí, že je to z důvodu několikavrstvého stylu Andronikové. Ještě výraznější znaky exotiky si můžeme přečíst v románu *Nebe nemá dno*, kdy hlavní hrdinka utíká před nemocí. V knize *V souřadnicích mnohosti* je tento typ útěkářství popsán jako: „Příklad očištného a iniciačního sestupu západního člověka (přeneseně i doslovně nemocného civilizací) do divočiny.“²² Nicméně ještě nedávno se trend útěkářství v literatuře příliš neobjevoval, a i když se s ním setkáme dnes už

²⁰ Podrobněji k tomuto termínu viz níže

²¹ Srov. JANÁČEK, P., L. JUNGMANNOVÁ a V. KARFÍK. *Nebe nemá dno*. In: Kritický klub [online]. Radio, ČRo Vltava, 10. 1. 2011. [cit. 12. 2. 2017] Dostupné z: <http://prehpravac.rozhlas.cz/audio/2230648>

²² FIALOVÁ, Alena. *V souřadnicích mnohosti: česká literatura první dekády jednadvacátého století v souvislostech a interpretacích*. Praha: Academia, 2014, 817 s. Literární řada. s. 415

mnohem častěji, Hana Androniková bývá považována za jednu z autorek společně s Petrou Hůlovou, která tuto vlnu spustila.

O holocaustu a celkově o tematice Židovství se píše v literatuře dodnes. Ovšem již to nebývají díla psaná na základě vlastních zkušeností, ale autoři prokazují „faktografickou práci s prameny a literaturou, které sloužily jako inspirace pro fikční vyprávění.“²³ I Hana Andronikova se k této historické události přiklonila ve svém prvním románu a potvrdila, že materiál pečlivě studovala z dostupných pramenů a historických materiálů. Trauma z holocaustu se v jejím příběhu přenáší přes několik generací a ovlivňuje život současného hlavního hrdiny Tomáše Bati. Andronikova, ačkoliv patří k mladší generaci, které se osobně druhá světová válka netýkala, se snažila dobovou situaci vykreslit co nejpřesněji a co nejdůvěryhodněji.

V publikaci *V souřadnicích mnohosti* je také tato autorka zahrnuta do mladší a nejmladší generace autorek, jejichž produkce „jsou mezilidské, zvláště milostné vztahy, čistě intimní sféra lidského života, hledání svého místa na světě a mezi druhými lidmi.“²⁴ Andronikova do této sekce zapadá zejména díky povídkám v knize *Srdce na udici*, které splňují výše uvedená témata. Dále je zde uvedeno, „že tento povídkový soubor stojí spíše ve stínu ‚velkých‘ románů a literárních událostí.“²⁵ Ovšem viditelné prvky hledání sama sebe najdeme i v románu *Zvuk slunečních hodin* a tu nejintimnější sféru lidského života, boj o samotný život, Andronikova vykresluje ve svém posledním románu *Nebe nemá dno*.

„Aktuálním konvencím se vymykající próza *Nebe nemá dno*, labutí píseň spisovatelky Hany Andronikovy, je pozoruhodnou ukázkou moderního filosofického románu ve formě deníkových zápisků.“²⁶ Takto se o autorčině tvorbě vyjadřuje ve své studii Vladimír Novotný. Petr A. Bílek v doslovu povídkové sbírky *Vzpomínky, co neuleť* používá tato slova: „Patří k tomu nejpodstatnějšímu, co v české literatuře první

²³ FIALOVÁ, Alena. *V souřadnicích mnohosti: česká literatura první dekády jednadvacátého století v souvislostech a interpretacích*. Praha: Academia, 2014, 817 s. Literární řada. s. 262

²⁴ Tamtéž, s. 347.

²⁵ Tamtéž, s. 348.

²⁶ NOVOTNÝ, Vladimír. Sedm statečných aneb ženský fenomén v současné próze In ŘÍHA, Ivo a Jiří STUDENÝ (eds.). *Sedm statečných a spol.: próza psaná ženami v kontextu současné české literární kultury*. Pardubice: Univerzita Pardubice, 2015, 234 s. str. 29

dekády 21. století vzniklo.²⁷ Zda tomu tak podle literární kritiky bylo, se dozvíme právě v následující části práce.

4. Tvorba Hany Andronikové z pohledu kritiky

Tato hlavní a klíčová kapitola celé bakalářské práce je věnována samotným recenzím a kritikám, které byly v souvislosti s tvorbou Hany Andronikové napsány, vydány, publikovány. Na celkovou analýzu a zhodnocení její tvorby očima nejen mýma, ale hlavně kritiků, byly použity recenze a kritiky z literárních periodik a novin; nevynechala jsem ani internet a použila kritiky z ověřených internetových zdrojů a časopisů, které najdeme už jen v online podobě. Vynechala jsem úplně recenze publikované na osobních blozích.

²⁷ BÍLEK, Petr A. Doslov. In *Vzpomínky, co neuletí*. 1. vyd. Praha: Odeon, 2014. s. 248

4.1. Zvuk slunečních hodin

„Pár metrů od domu nám řekl, že máme udělat čelem vzad. Neměl jsem slov. Stěna domu jako zrcadlo pohybu slunce. Na nově omítnuté fasádě byly sluneční hodiny. Ze středu půlkruhu vycházely paprsky, které ukazovaly čas. Dominantu hodin tvořily tři obrazce tepané z mosazi. Naše sluneční znamení. Můj Rak na hyperbole letního slunovratu, mámin Beran na rovníku jarní rovnodennosti a na vrchní hyperbole tátův Kozoroh. Zimní slunovrat.“²⁸

„Autorčina prvotina je podle kritiků nejen román velice čtivý, ale také vyzrálý. Autorka dokonce tímto románem obalamutila literární porotu, která byla přesvědčena, že ji napsal renomovaný pamětník.“²⁹ A to právě díky vzpomínkám z minulosti na období holokaustu. Podrobněji tomuto tématu se budu věnovat v následující podkapitole. V roce 2013 vyšel román již ve třetím vydání a mimo to byl přeložen do několika jazyků.

Andronikova ve své tvorbě sebevědomě a bez problémů ovládá nejrůznější moderní narativní postupy, jako například střídání vypravěčů nebo místo klasického vyprávění oživuje text deníkovými záznamy, novinovými výstřižky, útržky z korespondence a podobnými detaily, které jsou stejně tak důležité pro příběh, jako samotný děj, a neměly by se brát na lehkou váhu.

Román byl dokonce roku 2011 porotou Literární ceny Knižního klubu oceněn Magnesii literou. Lubomír Machala se domnívá, „že za tímto úspěchem stojí v první řadě to, že román je zasazen do prostředí hned několika exotických zemí a je to jeden z důvodů, proč si ho čtenáři tolik oblíbili. Autorka navíc román obohatila o cizí slova a výrazy, takže nám atmosféru neznámého prostředí ještě více přiblížila. Hana Andronikova nebyla zdaleka jediná, která takto koncipovala své romány, a všem takovým autorům se začalo říkat spisovatelé útěkáři. Tento termín poprvé použila Markéta Pilátová v jedné své stati.“³⁰ Markéta Pilátová však ve svém vysvětlení tohoto

²⁸ ANDRONIKOVA, Hana. *Zvuk slunečních hodin*. Praha: Knižní klub, 2002, 285 s.

²⁹ Srov. ROVENSKÁ, Jana. Spisovatelka bez knihovny. *Magazín Práva*, 2002, 12(17), s. 16-17.

³⁰ MACHALA, Lubomír. 3 x 2 = ? : Nad prózami Hany Andronikové, Markéty Pilátové a Petry Soukupové In *Česká literatura v perspektivách genderu: IV. Kongres světové literárněvědné bohemistiky*. Jiná česká literatura. 2010. str. 230-232. Dostupné z: http://www.ucl.cas.cz/edicee/data/sborniky/kongres/%C4%8Cesk%C3%A1%20literatura%20v%20perspektiv%C3%A1ch%20genderu/020_lubomir_machala.pdf

trendu uvedla, „že nejde o útky od domácích problémů, ale spíše o snahu získat nad nimi nadhled, vidět je komplexněji a v širších kontextech.“³¹

4.1.1. Téma Židovství a holokaustu

Dalším pozitivem, které kritici ve svých článcích chválili, bylo realisticky popsané prostředí koncentračního tábora, ačkoliv Hana Andronikova patří ke generaci spisovatelů, kteří tuto dobu již osobně nezažili. Sama autorka přiznala, že tuto problematiku pečlivě studovala z historických pramenů a vyzpovídala několik pamětníků. Tento tragický námět spisovatelka promítla hlavně do postavy Rachel, mladé ženy židovského původu, která je vytržena od rodiny a odvezena do koncentračního tábora. Touto událostí trpí celá rodina po další dlouhé roky a ztráta milované matky a manželky se podepisuje na dalších postavách v knize. Dva muži ztratili to nejcennější, co měli a oba cítí, že bez Rachel životem jen plují, ale nežijí. Lubomír Machala za tento počin autorku chválí. „Autorka se „...neomezuje [...] na osobní zkušenost, ale zapojuje celý kaleidoskop historických a nejen českých reálií ...“³² Na konci románu je dokonce uveden seznam odborné literatury, kterou Hana Andronikova ve svých návratech do minulosti používala. Ne vždy je však tento počin shledáván kladným. Mnoho kritiků podotýká, že díky seznamu uvedené literatury působí román spíše populárně-naučným dojmem a že tento styl může velké množství čtenářů odradit. Jedním z těch, kteří tento názor zastávali, byl také Oskar Mainx. „Schovává se snad autorka za jména a tituly knih, z nichž načerpala materiál ke svému románu? Píše beletrii, nebo populárně-naučnou literaturu?“³³ „V doslovu knihy, který sepsal Miroslav Jindra, se pojmenovávají základní metody její tvorby, ale současně evokují odborný posudek, a v závěru tak vytvářejí spíše dojem diplomové práce nebo populárně-vědecké práce než samostatně a za svým si stojící umělecké dílo.“³⁴ Musím se v tomto ohledu Andronikové zastat. Autorka chtěla navodit co nejautentičtější atmosféru doby, o které psala, a proto chtěla čtenářům dokázat, že k tématu měla načtené velké množství literárních pramenů, jak i sama potvrdila, tak jak i dokázala na konci románu v příloženém seznamu literatury. „Andronikova z množství charakteristických detailů sestavuje puzzle doby, která před námi vyvstává

³¹ PILÁTOVÁ, Markéta. Spisovatelé na útěku. *Respekt*, 2009, roč. 21, č. 18, s. 37.

³² ONDŘEJKOVÁ, Kateřina. Zvuk slunečního orloje: Prvotina Hany Andronikové získala cenu Magnesia Litera za objev roku. *Lidové noviny*. 2002, roč. 15, č. 99, s. 16.

³³ MAINX, Oskar. Hvězdářka Andronikova. *Host*, 2003, 19(5), s. 17.

³⁴ Srov. Tamtéž, s. 17.

s nebývalou plastičností.³⁵ Jelikož se velká část románu odehrává v předválečném Zlíně, musela se na tento fakt připravit nejen literárně, ale také historicky. Kdyby ve zmíněné etapě dějin sama žila, nemusela by se opírat o sepsané prameny, ale stačily by jí na to vzpomínky její vlastní, a okruhu dalších lidí, kteří si prožili to samé. Je pravda, že seznam odborných pramenů v beletrii není obvyklý. Můžeme však spisovatelku pochválit za nastudování látky, o které chtěla psát, protože zrovna holocaust a předválečná doba je velice citlivé téma. A je pravděpodobné, že kdyby spisovatelka v některých faktech pochybila, byla by na ni seslána vlna obrovské kritiky. „Při líčení osudu českých Židů za války se Andronikova sotva mohla vyhnout fenoménům již známým a popisovaným. Podařilo se jí je však podat tak, že ve valné většině nesklouzávají do klišé.“³⁶ A proč si spisovatelka historické téma do románu vlastně vybrala? „Spíš si mě vybralo to téma než já je. Šlo jen o to, nebát se do něho ponořit. Některé náměty, jako je holocaust, si totiž podvědomě držíte na dlouhou hůl od sebe, až najednou se k nim musíte přiblížit.“³⁷

4.1.2. (Ne)autobiografičnost

Ráda bych se podrobněji věnovala otázce osobnosti, kterou do románu autorka vložila, či nevěnovala. Například Jiří Rulf si není jistý, „zda si autorka situaci ztížila nebo zlehčila tím, že vyloučila autobiografickou zkušenost.“³⁸ Jsem zastáncem názoru, že malá část autobiografičnosti je do románu převedena vždy, ať už cíleně či nevědomky. Naše zkušenosti, způsoby myšlení a vzpomínky se vždy nějakým způsobem projeví. Je ale pravda, že pokud máme srovnat autobiografické prvky prvního a druhého románu, naskytne se nám dva úplně odlišné světy. Jakoby si Andronikova veškerou autobiografičnost schovávala až do svého posledního románu. Takovéto srovnání ovšem není hlavním cílem této bakalářské práce.

I v samotném doslovu knihy se objevuje upozornění na fakt, že v knize najdeme minimální množství autobiografických prvků. Kritici by tuto složku knihy měli brát s rezervou. Autorka sama dobře věděla, kolik chce čtenáři ze svého vlastního nitra odhalit, a jelikož se jedná o částečně historický román založený na faktech, není

³⁵ RULF, Jiří. Čas tiká neslyšně. *Reflex*, 2002, 13(22), s. 58.

³⁶ MALÁ, Dana. Debut, který je právem mezi objevy roku. *Mladá fronta Dnes*, 2002, 13(93). Kultura, s. B/3.

³⁷ ROVENSKÁ, Jana. Spisovatelka bez knihovny. *Magazín Práva*, 2002, 12(17), s. 16.

³⁸ RULF, Jiří. Čas tiká neslyšně. *Reflex*, 2002, 13(22), s. 58.

se čemu divit, že autentické prvky autorčina života jsou tu zanedbatelné. Jiří Trávníček ovšem minimální autobiografické prvky autorky ve své kritice chválil se slovy: „Prvotina Hany Andronikové *Zvuk slunečních hodin* (2001) byla velmi osvěživým zjevením na české scéně. Zejména proto, že autorka si předsevzala psát nikoli o sobě, nýbrž o světě kolem sebe, a to ani ne tak o tom úplně současném.“³⁹ Abychom příběh pochopili a dokázali jsme si ho čtenářsky vychutnat, není v tomto případě potřeba přemýšlet nad tím, jestli román nějaké autobiografické rysy nese či nikoli. Pavla Janouška také určitá osobní chladnost díla nijak nezatěžovala: „To je zajímavé, že dřív, ještě před pár letama, jsme měli literaturu celú autentickú, všeccko muselo být deník nebo alespoň dopis, že aby to bylo echt a každý prd byl nefalšovanú šifru existence, kdežto čil si ty mladé děvčice púšťajú fantaziju na špacír, že se jeden až diví, jakže to tak mladá roba mohla všechno navymýšlet a jak to štymuje.“⁴⁰ A stejného názoru je také Jiří Rulf: „Měla by už skončit éra publikování privátních deníčků, v nichž se autoři svěřují publiku a každou svou cestu na onu místnost, ba dokonce by mi bylo osobně milé, kdyby se čeští spisovatelé vzdali rozkošatělých vyprávění, ve kterých člověk najde leccos, jen ne smysl.“⁴¹ Na mě osobně i bez autobiografických prvků román vůbec nepůsobil chladně, odtažitě a neosobně, jako některým kritikům.

4.1.3. Styl psaní a slovní zásoba

Text chvílemi obsahuje „až lyrické básnivé pasáže“⁴², najdeme zde mnoho básnických prostředků, jako jsou metafory a přirovnání. Mně osobně jazyk chvílemi připomínal spíš básnickou prózu. „Kouzlo jazyka této knihy nespočívá jen v syntaktických zvláštlostech textu. Je zde patrná autorčina velká slovní zásoba a jazykový cit.“⁴³ Takto opěvuje styl psaní ve své recenzi Kateřina Ondřejová. Andronikova často používá krátké, jednoduché a úderné věty, které mají v jedné chvíli urychlit sled událostí. „Libuje si jednak v rozvitých neslovesných konstrukcích

³⁹ TRÁVNÍČEK, Jiří. Peruánská mystička? Ne. Sebeironička ze Zlína. *Host*. 2011, č. 1. [cit. 11. 5. 2017] Dostupné z: <http://casopis.hostbrno.cz/archiv/2011/1-2011/peruanska-mysticka-ne-sebeironicka-ze-zlina>

⁴⁰ BURDA, Alois. Ze čtenářského deníku Aloise Burdy: Hana Andronikova: *Zvuk slunečních hodin*. *Tvar*, 2002, 13(16), s. 3.

⁴¹ RULF, Jiří. Čas tiká neslyšně. *Reflex*, 2002, 13(22), s. 58.

⁴² MACHALA, Lubomír. Oceňovaná, ale nedoceněná: (nad tvorbou Hany Andronikové). *Tvar*, 2015, 26(15), s. 15

⁴³ ONDŘEJOVÁ, Kateřina. *Zvuk slunečního orloje*. *Lidové noviny*, 2002, 15(99), s. 16.

řazených za sebou, jednak téměř v holých větách opět asydenticky řazených za sebou. Takovéto řazení a střídání vět působí mnohdy velice úsporně, ale zároveň dodávají příběhu gradaci a spád.“⁴⁴

Všechny jazykové prostředky, které autorka v textu používá, jsou úderně a zároveň citlivě zasazeny do děje, vyzdvihují ho, podtrhují, dávají důraz tam, kde být má a to bez patosu, přehnaných gest, klišé nebo nevhodně použitých metafor. „Román je tak čtivé, silně emotivní a současně přirozené dílo, které je skvěle propracované nejen z hlediska dějové linie, ale také z hlediska jazyka a jazykových prostředků.“⁴⁵

4.1.4. Kompozice a dějová linie

Dějová linie se nám otevírá v průběhu čtení celého románu a my až na konci příběhu zjišťujeme, jak moc spolu jednotlivé příběhy souvisejí. Podle některých názorů se však „v částech knihy smísí tolik digresí, až se hlavní dějová linie začíná stávat nepřehlednou, těžko si udrží čtenářovu pozornost a místy začne dokonce nudit.“⁴⁶ Andronikova si možná pro sebe vzala až příliš velké sousto, když se snažila zapojit několik časových linií a světových míst do několika set stran jedné knihy. „...Jednotlivé kapitoly se tříští uprostřed rozběhnutých dějů a navazují někdy až po několika desítkách stran.“⁴⁷ Čtenář tak po celou dobu čtení musí držet koncentraci na maximum, aby se v příběhu neztratil, a pokud chce odkrýt celé tajemství, které je v knize ukryto, musí dočíst až do úplného konce. „Pohrává si s časovou kontinuitou příběhu, s kompozicí, ale i se čtenářem, jehož paměť je na každé stránce důsledně prověřována.“⁴⁸ Andronikova příběh sice správným způsobem rozdělila tak, aby byl čtenář nucen knihu dočíst, ovšem místy působí příběh uměle a nepříliš zajímavě. Oskar Mainx autorce nejvíce vytýká část odehrávající se v Indii. „Líčení Indie na mě opět působilo dojmem umělosti, záměrné (pře)stylizovanosti, opakováním omšelých klišé (pestrá, barvami hýřící Indie a její rikšové, spalování mrtvol na márách na břehu Gangy), usilující o čtivost, o zalíbení se čtenáři.“⁴⁹ A poté dodává: „Mnohem zdařileji a živěji působí další části příběhu, zasazené tentokrát do důvěrněji známého

⁴⁴ ONDŘEJOVÁ, Kateřina. Zvuk slunečního orloje. *Lidové noviny*, 2002, 15(99), s. 16.

⁴⁵ Tamtéž, s. 16

⁴⁶ MAINX, Oskar. Hvězdárka Andronikova. *Host*, 2003, 19(5), s. 17

⁴⁷ Tamtéž, s. 17

⁴⁸ Tamtéž, s. 18

⁴⁹ Tamtéž, s. 17

prostoru, ...⁵⁰ Dle nejen mého názoru, ale i názoru kritiků, je to sepsané „řemeslně tak, jak už se o to dneska všichni snažíme.“⁵¹ a i když příběh chvílemi vážně (hlavně ze začátku), postupem času se nerovnosti vyjasní a děj plyne rychleji a svižně. Nejzajímavější je hlavní dějová linie, která je složena ze vzpomínek. Nespokojený se sestavením kompozice románu byl také ve své kritice Pavel Janoušek, který se nebál použít ani ostřejší slova: „Co mňa ale trápilo, bylo podle čeho, podle jakého muštra to celé poskládala. To mňa dalo hroznú prácu, než jsem na to přišel, aj jsem kvůlivá tomu nespál, ale včil už to mám: „Ono je to zmustrované podle úplně stejného systému, jako ty holyvúdské velkofilmly, co sice nejsou moc akční, za to však místo všelijakých rvaček, honiček, přestřelek a výbuchů v nich je tak fajnová láfstory, že se z toho jeden může až posrat.“⁵² Trochu do kontrastu zde postavím citaci z kritiky Dany Malé, která naopak sílu milostného příběhu v takové míře neshazuje: „Řada scén vybízí k sentimentálnímu podání, příběh je to ve své podstatě romantický.“⁵³ Pavel Janoušek však ještě svůj názor o přirovnání k filmovému zpracování prohlubuje: „...dovedu si představit, jak by si užily kostymérky a jaké obrazy by filmaři mohli udělat, kdyby se našel někdo, kdo by chtěl vydělat na kontrastu mezi tak krásnými scenériemi, jako sú v Indii, a něčím tak hnusným, jak je život v koncentráku. Zvlášť některé scény jako by pro film byly přímo napsány...“⁵⁴ Milostný příběh, který je jistě „držákem“ románu by se neměl brát na lehkou váhu.

4.1.5. Hlavní motivy

Jak už je nastíněno v předchozí podkapitole, milostná složka příběhu nás „bouchne“ do očí hned v první chvíli, kdy román začneme číst. Není nutno nic hledat mezi řádky, poselství lásky je z příběhu prostě patrné. Je to však hlavní motiv, který byl vyslán směrem ke čtenáři? „Ústředním dramatickým momentem celé knihy je vztah Danových rodičů Ráchel a Tomáše – silná a vášnivá láska, která je provázána převážně závratí a euforií v období společného života v Indii, kde Tomáš Keppler, pracuje pro firmu Baťa. A která pak v čase války naopak znamená zkázu a ztrátu smyslu života

⁵⁰ Tamtéž, s. 17

⁵¹ BURDA, Alois. Ze čtenářského deníku Aloise Burdy: Hana Andronikova: Zvuk slunečních hodin. *Tvar*, 2002, 13(16), s. 3.

⁵² Tamtéž, s. 3

⁵³ MALÁ, Dana. Debut, který je právem mezi objevy roku. *Mladá fronta Dnes*, 2002, 13(93). Kultura, s. B/3.

⁵⁴ Srov. BURDA, Alois. Ze čtenářského deníku Aloise Burdy: Hana Andronikova: Zvuk slunečních hodin. *Tvar*, 2002, 13(16), s. 3.

pro Tomáše poté, co Ráchel zmizí z jeho života.⁵⁵ Kateřina Ondřejová ve svém textu motiv lásky mimo jiné také zmiňuje. Někteří kritici hodnocení tématu knihy úplně vynechávají a zaměřují se na jiné složky. Nezbyvá tedy než se zamyslet nad tím, jestli právě láska, ať už v manželství, nebo mateřská, či láska syna k matce, dotváří román do takové podoby, v jaké ho známe. Dle mého názoru můžeme v příběhu lásku postavit na stejnou úroveň, jako je hledání sebe samotného v podobě postavy Daniela. V knihách se motivy prolínají, a je to mu tak i v tomto případě.

4.1.6. Domácí prostředí vs. exotika

Andronikova ve svém příběhu dokázala postavit do kontrastu domácí prostředí, rodný Zlín v předválečné době a Indii, zemi exotickou a naprosto odlišnou od Evropy. Protiklad je tu viditelný ve všech sférách lidského života, ať se bavíme o náboženství, kultuře, jídle, hygienickým návykům či společnosti, na kterou je v Indii zvláště kladen důraz. Podle kritiků je tento kontrast složkou románu, která jej vyzdvihuje. Ale opět se ne všichni shodují. Jak už jsem popsala v podkapitole Kompozice a dějové linie, Oskar Mainx byl jeden z kritiků tohoto kontrastu. Andronikova se ovšem podle mého názoru snažila naznačit, že člověk je schopen vybudovat si domov kdekoliv, kde má své blízké, rodinu a zázemí. Stejně tak, jak tomu bylo u Ráchel a Tomáše. Vybuodovali si spolu domov na místě úplně odlišném, než na které byli zvyklí, a i přes počáteční nespokojenost dokázali být šťastní. Měli jeden druhého.

4.1.7. Paměť a čas

Jeden z nejdůležitějších aspektů spisovatelčiny tvorby a to nemluvím jen o prvním románu. Čas, jako něco, s čím si autorka ve své tvorbě pohrává, se objeví i v dalších knihách. Čas se konkrétně v tomto románu projevuje v několika různých podobách. Můžeme ho zde spatřit jako vzpomínky či jako cyklus, který v případě tohoto románu je poskládán jako jednotlivé dílky puzzle, které do sebe zapadají. Čas je však patrný i ze samotného názvu knihy – *Zvuk slunečních hodin*. I když v tomto případě je to spíš metafora pro něco vesmírného. Opravdový význam slunečních hodin se dozvíme po přečtení celé knihy. Kateřina Ondřejová dokonce tyto pomyslné hodiny ve své recenzi přejmenovala na orloj. Oskar Mainx se o časovosti vyjadřuje takto: „Čas se v románu vyskytuje v několika formách, buď jako nesmrtelná lidská paměťová stopa,

⁵⁵ ONDŘEJOVÁ, Kateřina. Zvuk slunečního orloje. *Lidové noviny*, 2002, 15(99), s. 16.

anebo v podobě vesmírného, mytického, cyklického času, podle nějž se všechno řídí.“⁵⁶ Andronikova tu sebevědomě ovládá časovou hru s příběhem, zakládá si na minulosti a s ní během románu pracuje, nechává ji se vyvíjet a zároveň ji převádí také do současnosti a dalších časových rovin. Z minulosti dělá tedy velice podstatnou složku příběhu. Protože kdyby se události v příběhu staly jinak, ovlivnilo by to celou přítomnost i budoucnost. Vzpomínky na nás v příběhu vyskakují a postupně se skládají do podoby „Československa, válečných let a v osud celé Danovy rodiny.“⁵⁷ Považujeme tedy čas jako jeden z motivů celého románu tak, jako to udělali kritici a recenzenti. Paměť je podle Andronikové „něco trvalého a rozličně modifikovaného. [...] A současně sdíleného a univerzálního.“⁵⁸ Kategorii času chápeme obecně v rámci literárního díla jako „uspořádání událostních složek příběhu v textu.“⁵⁹ A tento fakt se projevuje obzvláště v této knize, neboť Andronikova si s uspořádáním časových linií pohrává.

4.1.8. Postavy a hrdinové románu

„V indické části se setkáváme s postavami typu kolegové inženýra Keplera nebo indický kuchař. Většina těchto drobných postav je zde jen letmo zmíněných, nedotažených, nedomyšlených a dále se k nim autorka nevrací.“⁶⁰ Naopak hlavní hrdiny máme možnosti během příběhu poznat z různých úhlů a v nejtěžších situacích. „Postava Ráchel je do značné míry idealizovaná, to však zapadá do celkového rámce příběhu. Její rysy jsou totiž tvořeny výhradně z dávných vzpomínek – stárnoucího muže na milovanou ztracenou matku a dávné přeživší přítelkyně z koncentračního tábora.“⁶¹ Spisovatelka přiznala, že do manželství Rachel a Tomáše, použila jako vzor manželství svých prarodičů. Jeden z mála přenesených prvků z jejího skutečného života.

⁵⁶ MAINX, Oskar. Hvězdářka Andronikova. *Host*, 2003, 19(5), s. 18

⁵⁷ ONDŘEJOVÁ, Kateřina. Zvuk slunečního orloje. *Lidové noviny*, 2002, 15(99), s. 16.

⁵⁸ MAINX, Oskar. Hvězdářka Andronikova. *Host*, 2003, 19(5), s. 18

⁵⁹ RIMMON-KENAN, Shlomith, *Poetika vyprávění*, Brno: Host, 2001, 174 s. Strukturalistická knihovna. str. 51

⁶⁰ Srov. BURDA, Alois. Ze čtenářského deníku Aloise Burdy: Hana Andronikova: Zvuk slunečních hodin. *Tvar*, 2002, 13(16), s. 3.

⁶¹ MALÁ, Dana. Debut, který je právem mezi objevy roku. *Mladá fronta Dnes*, 2002, 13(93). Kultura, s. B/3.

Postavy procházejí v průběhu děje psychickým vývojem, Andronikova však přesto postavy a jejich city příliš „nepitvá“ a spoléhá se spíš na formu, jakou je příběh líčen a snaží se „zachytit obecnější pocity spojené s místními a dobovými souvislosti“⁶² Psychologický vývoj postav je tak spíše zachycen v závislosti na příval událostí a postup příběhu. „Andronikova hned v úvodu románu naznačuje, že ‚tento román je fikce‘ a ‚že pracuje s historickým materiálem‘ a skutečnými postavami, které jsou modifikovány a prolínají se s postavami fiktivními.“⁶³ Do jaké míry jsou postavy skutečné nelze určit. Oskar Mainx si ve své kritice pokládá otázku „copak spisovatel musí dokazovat, že jeho postavy někde doopravdy existují, že jeho příběh se mohl docela dobře stát?“⁶⁴ Dle něj Andronikova spojuje fikčnost a realitu takovým způsobem, že to místy v románu začne „skřípat.“

4.1.9. Shrnutí analýzy

Celkově lze říci, že publikované ohlasy této debutové knihy byly ve většině případů kladné a příznivé. Kritici nejvíce vychvalovali skvostně zpracované téma holocaustu, jediným negativně hodnoceným jevem byl přiložený seznam odborné četby, který na některé z nich působil příliš populárně-naučně. Styl psaní a jazyk v knize nebyl nijak výrazně haněn. Kladného ohlasu autorka dosáhla také, co se týče kompozice, propracovaných časových os a dějových linií. Andronikova v celé knize narušuje časovou návaznost děje, spojuje retrospektiva s přítomností. Pojetí paměti a času je ve shrnutí chváleno a vyzdvižováno jako jeden z nejpovedenějších aspektů v celé knize. Co bylo ale spisovatelce hodně vyčítáno, je už zmíněná neautentičnost a málo autobiografických prvků.

⁶² MALÁ, Dana. Debut, který je právem mezi objevy roku. *Mladá fronta Dnes*, 2002, 13(93). Kultura, s. B/3.

⁶³ Srov. MAINX, Oskar. *Hvězdářka Andronikova*. Host, 2003, 19(5), s. 17

⁶⁴ Tamtéž, s. 17

4.2. Srdce na udici

„Srdce mi visí jako na udici, na úplně tenkém háčku, a to tak drásá a tak tence, tak děsně bolavě to bolí.“⁶⁵ Kniha je uvedena tímto citátem Mileny Jesenské. Je tedy asi zřejmé, podle čeho byl název celého povídkového cyklu vytvořen.

Spisovatelčina první ucelená povídková sbírka vyšla roku 2002. V knize nalezneme osm povídek, ve kterých se nám jako vypravěči představí muži, ženy, mladí i staří. A také podle dostupných recenzí je to autorčina nejhůře oceňovaná kniha. „*Srdce na udici* otevírá a rámcuje citát Milany Jesenské (jenž se také promítl do titulu). [...] Andronikova pro tentokrát nechala ve všech povídkách stranou dokumentaristické vykreslení atmosféry doby a prostředí, tolik výrazné ve *Zvuku slunečních hodin*, a stvořila především pocitovou a náladovou prózu.“⁶⁶

Ani u jedné ze všech čtyř spisovatelčiných knih jsem se nesetkala s tak rozporuplnými reakcemi, jako je tomu právě u tohoto povídkového souboru. Kritici nejvíce vytýkali styl, kterým je soubor napsaný. „Autorka sice využívá dialektu, odborných výrazů, má tendenci k lyrizaci, k hojnému užívání přirovnání, avšak jazyk je to spíše udýchaný než dýchající.“⁶⁷ Citace z recenze Ondřeje Horáka, který dále dodává, že v textu se objevují slovní klišé, které čtenáře ničím neosloví a zahnalý Andronikovou do slepé uličky. „Hana Andronikova zůstala při psaní tohoto povídkového souboru ‚osamocena‘. V tomto případě se při vyprávění neopírala o žádné dějinné zvraty a tragédie a nepracovala tolik s dokumenty. Vsazení drobných příběhů do složité přítomnosti a pouze poodhalené minulosti obnažilo stávající autorské limity Andronikové.“⁶⁸ Kritika nešetřila slovy na styl, kterým jsou povídky psané. Tvrdí, že sama Andronikova je stále ve fázi autorského hledání a ač její slovní vyjadřování v románu *Zvuk slunečních hodin* působí originálně, tomuto souboru experimentace naopak uškodila. Jako jeden z mála případů, se kterým jsem se při studování problematiky setkala, byl kritik Oskar Mainx, který staví tuto povídkovou sbírku výše než prvotní román. Jeho slovy „prvotinu jsem zavřel více

⁶⁵ ANDRONIKOVA, Hana. *Srdce na udici*. Brno: Petrov, 2002, s. 9.

⁶⁶ MYSLIVEČKOVÁ, Radka. *Srdce na udici*. *Tvar*, 2003, 14(5), s. 2.

⁶⁷ HORÁK, Ondřej. S životy v podpaží. *Právo*, 2003, 13(49). Salon, s. 4.

⁶⁸ CHUCHMA, Josef. Horší autorské já slibné Hany Andronikové. *Mladá fronta Dnes*, 2003, 14(13). Sport [příloha], s. C/9.

zklamán, druhotinou více potěšen.⁶⁹ Také Aleš Haman byl povídkovým cyklem nadšen, a na konto Andronikové napsal: „Zdá se, že naší ženské próze vyrůstá další vypravěčský talent.“⁷⁰

4.2.1. Kompozice a spojitost jednotlivých povídek

Jako jeden z rozporuplných prvků je podle analýzy, ke které jsem v průběhu došla, složitě propracovaná kompozice, díky které je kniha nazývána komponovaným povídkovým cyklem. „Takové komponování knihy není v české literatuře až tak neobvyklé - stejný postup zvolil např. Jan Balabán v *Prázdninách*, Emil Hakl v *Konci světa* a Květa Legátová v *Želarech*.“⁷¹ A v moderní literatuře je to stále oblíbenější postup. „I když jde navenek o samostatné příběhy, dohromady jsou provázány řadou prostupujících detailů a postav. Vlastně vzniká jakýsi nadřazený útvar. Nejedná se sice o román, ale jisté volné kompoziční uspořádání a autorčin záměr v tom lze snadno vysledovat. Poučenému čtenáři se tak kniha doplní o další rovinu.“⁷² Ondřej Horák také uvádí, „že díky složitě a propletené kompozici působí povídkový soubor trochu dojmem románu. Neboť vše spolu souvisí a povídky nejsou zcela příběhově oddělené.“⁷³ Ovšem vše má několik úhlů pohledu a kompozici jako nevydařenou hodnotí Vladimír Novotný se slovy: „...vznikl soubor, který nemá žádnou zjevnou kompozici. Figuruje sice v této podobě, nicméně si jeho texty dokážeme představit též v jakémkoli jiném pořadí, skutečně lhostejno v jakém.“⁷⁴ Naopak Lubomír Machala se v tomto smyslu Andronikové pevně zastává a ve svém textu píše: „Deziluzivní dovětky a jejich zakomponování do textu představuje Andronikovou jako mnohem důmyslnější a nápaditější tvůrkyni, než jak se to jevílo některým recenzentům knihy.“⁷⁵ Podle Machaly se recenzenti málo zaměřili na interpretační dopad povídek a smysl jejich provázanosti jim tedy unikl. A s Machalou souhlasí i Glik:

⁶⁹ MAINX, Oskar. Hvězdářka Andronikova. *Host*, 2003, 19(5), s. 17

⁷⁰ HAMAN, Aleš. Vypravěčské variace na citová traumata. *Lidové noviny*, 2003, 16(10), s. 30.

⁷¹ HORÁK, Ondřej. S životy v podpaží. *Právo*, 203, 13(49). Salon, s. 4.

⁷² KOTRLA, Pavel. Překvapení se odkládá. Leden 2003; *recenze pro Týdeník Rozhlas*. [cit. 02. 6. 2017]

Dostupné z: <http://recenze.kotrla.com/r069.php>

⁷³ HORÁK, Ondřej. S životy v podpaží. *Právo*, 203, 13(49). Salon, s. 4.

⁷⁴ NOVOTNÝ, Vladimír. Andere Andronikova?. *Tvar*, 2003, 14(5), s. 2.

⁷⁵ MACHALA, Lubomír. Oceňovaná, ale nedocenená: (nad tvorbou Hany Andronikové). *Tvar*, 2015, 26(15), s. 15.

„Zdaleka ne všichni recenzenti věnovali náležitou pozornost samotnému žánru: nejde o sbírku povídek, nýbrž o komponovaný povídkový cyklus, mohu-li zopakovat slova šéfredaktora *Tvaru*.“⁷⁶

V knize se střídají vypravěči. Svůj příběh vyprávějí jak ženy, muži, tak i dítě. František Cinger ve své recenzi uvádí: „Provázanost jejich životů není na první pohled patrná a není to ani nejpodstatnější. Důležité je, nakolik dokáží oslovit čtenáře a zanechat v něm pocit zájmu, sounáležitosti.“⁷⁷ Je jasné, že Andronikova ucelený rámec povídek vydala s nějakým účelem. Je nutné si během čtení dávat dohromady drobné souvislosti, všimnout si detailů, které se postupně za osm povídek utvářejí ve volně propojený celek. Andronikova si prostě zahrává se souvislostmi v této knize. A je nutno to respektovat, ať už se kritika ke kompoziční výstavbě vyjadřuje jakkoli. Já jsem naopak byla velmi často fascinována tím, co mnozí jedinci odsuzují. Líbí se mi, že se spisovatelka v jednotlivých povídkách nebojí žádného tématu, a dokáže příběh podat takovým způsobem, že jí vše věříte.

4.2.2. Tematická analýza

K tematické výstavbě povídek se kritici ve svých textech vyjadřují opravdu hojně. Je to i v případě Josefa Chuchmy: „Jak postavy, tak jejich příběhy působí nepůvodně, převzatě.“⁷⁸ Není tím ovšem myšleno, že by autorka „opisovala“ od nějakého jiného autora, ale že si prostě zvolila neoriginální, již mnohokrát rozepisované téma. Jen pro příklad uvedu objevování pravého otce, nefungující manželství či tradiční vztah matka – dítě. Kladně se o motivech a tematické výstavbě zmiňuje Erik Gilk: „Mezi přednosti psaní Andronikové patří dobré syžetové nápady, jako jsou životní rekapitulace v průběhu vypravěčova běhu pražského maratonu či záměna uklízečky za psychologku, a umění aktualizace popisu jedné činnosti tak, aby ve čtenáři vzbudila zdání činnosti jiné.“⁷⁹ Gilk se jako jeden z mála recenzentů pokusil v tomto povídkovém celku Andronikovu pochválit. S jejími osmi propletenými povídkami s výjimkou Aleše Hamana a několika mála dalších jedinců se totiž téměř všichni vypořádali negativně. Ani Gilk se ovšem ve výsledku vyjádří spíše negativně

⁷⁶ GILK, Erik. Andronikova-2 metakriticky a graficky. *Aluze*. 2003, roč. 7, č. 1.

⁷⁷ CINGER, František. Osm tahů štětcem. *Právo*, 2002, 12(287), s. 15.

⁷⁸ CHUCHMA, Josef. Horší autorské já slibné Hany Andronikové. *Mladá fronta Dnes*, 2003, 14(13). Sport [příloha], s. C/9.

⁷⁹ GILK, Erik. Andronikova-2 metakriticky a graficky. *Aluze*. 2003, roč. 7, č. 1.

se slovy, „že se příběhům nedostává osobní zkušenosti či spíše naléhavosti (onoho autorského ‚stojím si za tím‘). Tento dojem nemůže nahradit ani do textů implantovaná odborná příprava, bez níž by Andronikova nenapsala ani předchozí román *Zvuk slunečních hodin*. S tím souvisí snaha o lyrizaci jazyka a různá barvitá přirovnání, kterým kvůli autorskému kalkulu chybí kýžená poetičnost. Nemám nic proti tomuto způsobu psaní, avšak dosavadní vývoj Romana Ludvy, o rok staršího autora již čtyř vydaných a jednoho dopsaného románu s podobným konceptem, svědčí o tom, že potřebuje vypsanost. A tu zatím Hana Andronikova nemá.“⁸⁰ Důležité však je, že si spisovatelka názory kritiků nebrala příliš k srdci a nenechala se jimi ovlivnit ve své následující tvorbě. Spisovatelka si vždy více vážila ohlasu od svých fanoušků: „Chodí mi dopisy od čtenářů, často velmi dojemné, kteří mají potřebu napsat o svých pocitech a často sdílet i kus svého životního příběhu. To je ta nejlepší odměna.“⁸¹ Musím doplnit, že tato věta je mířena obecně na celou její tvorbu, nikoliv na tento povídkový cyklus.

4.2.3. Postavy jednotlivých povídek

Jak již bylo v teoretické části zmíněno, Andronikova ráda své hlavní hrdiny stavěla do složitých životních situací. „Postavy se vyznačují jistou osamělostí, tím, že někoho či něco postrádají.“⁸² A tento fakt ve svém textu stvrzuje další recenzent: „Zvláštní je, že ze všech zachycených postav vyzařuje osamělost, absence radosti a štěstí, zahlcenost problému. Je nějak příliš mnoho temných barev nakupeno v této knize. Ty světlejší stránky se skrývají za těmi chmurnějšími. I přes absenci veselejších poloh se ale nedá říci, že by výsledný dojem próz byl tragický.“⁸³ Hrdinové povídek se snaží ve většině případů bojovat se sebou samým či nepříjemnými okolnostmi v životě. Nepotřebují se tedy prosadit hrdinskými činy, které by je povznesly v očích společnosti a okolí, ale „v tomto případě postavy jsou hrdinskými samy od sebe. Nepotřebují své hrdinství nikomu dokazovat, jsou ke konfrontaci nuceni svou životní

⁸⁰ GILK, Erik. Andronikova-2 metakriticky a graficky. *Aluze*. 2003, roč. 7, č. 1.

⁸¹ POSPÍŠILOVÁ, Silvie. Andronikova Hana. Rozhodla jsem se sdílet něco hodně osobního, niterného...: autorce vyšla kniha, prostřednictvím které se vyrovnávala s těžkou nemocí. *Zlínský deník: nejčtenější regionální noviny*, 2010, 252, s. 7.

⁸² MACHALA, Lubomír. Oceňovaná, ale nedocenená: (nad tvorbou Hany Andronikové). *Tvar*, 2015, 26(15), s. 15.

⁸³ KOTRLA, Pavel. Překvapení se odkládá. Leden 2003; recenze pro *Týdeník Rozhlas*. [cit. 02. 6. 2017] Dostupné z: <http://recenze.kotrla.com/r069.php>

situací a heroji se stávají svým postojem k ní.⁸⁴ A Oskar Mainx směrem k postavám ještě dodává, že mají všechny jednu věc společnou a to „kromě poctivého ‚pohledu do zrcadla‘ i proměnu, k níž dochází během vyprávění a která se později stává s vysvobozující pointou součástí každé prózy.“⁸⁵ Josef Chuchma se o postavách povídek zmiňuje v recenzi takto: „Hlavní postavy povídek vzpomínají, nastiňují svoji historii – skrze ni se snaží dobrat, kým jsou, co je pro ně podstatné, proč je jímají pocity podobné těm, které vyjadřuje věta novinářky Mileny Jesenské, kterou Andronikova zvolila jako motto svého souboru.“⁸⁶

V celkovém příběhu, když si jednotlivé povídky představíme jako jeden celek, „ilustrují přesuny v časech a v odehrávajících se místech skutečnost, že jsou postavy a vypravěči příběhů neustále v pohybu, lépe řečeno na útěku, ať už před něčím, od někoho nebo naopak k někomu. Tento fakt je činí ještě zoufalejšími, rozkolísanějšími a křehčími, než jak se nám mohou podle jejich životních osudů zdát.“⁸⁷ Podle Erika Gilka se „nejméně pak autorce podařilo vžít do postavy devítiletého chlapce Viktora v povídce *‚Když stromy pláčou.‘*“⁸⁸

V povídkách můžeme nalézt také postavy, které jsou v nějakém smyslu postavené k sobě do kontrastu. Například v povídce *‚Totál Rektál‘* se setkáváme s člověkem, který je ve společnosti outsider a v dalších povídkách zase poznáváme lidi na první pohled ničím neobvyklé – tzv. „obyčejné lidi (např. *‚Keltský kříž‘*)“⁸⁹ Andronikova se tedy opravdu viditelně snažila zapojit do svého vyprávění různé sociální vrstvy. Ať je tomu už jakkoli, postavy jsou donuceny různými okolnostmi čelit své individualitě.

4.2.4. Styl psaní a slovní zásoba

Dle některých kritiků si Hana Andronikova ve sbírce neosvojila svůj autorský styl. Podle Vladimíra Novotného dokonce Andronikova udělala tímto knižním titulem oproti své prvotině krok zpět a také dodává, že „její manýrismus se jistěže dá vysvětlovat i jako intuitivní směřování k postupům, které jsou dílem originálních

⁸⁴ MAINX, Oskar. Hvězdářka Andronikova. *Host*, 2003, 19(5), s. 19.

⁸⁵ Srov. Tamtéž, s. 19.

⁸⁶ CHUCHMA, Josef. Horší autorské já slibné Hany Andronikové. *Mladá fronta Dnes*, 2003, 14(13). Sport [příloha], s. C/9.

⁸⁷ STEHLÍKOVÁ, Olga. Jenže Alexandr nebyl můj táta. *Tvar*, 2015, 26(15), s. 21.

⁸⁸ GILK, Erik. Andronikova-2 metakriticky a graficky. *Aluze*. 2003, roč. 7, č. 1.

⁸⁹ MAINX, Oskar. Hvězdářka Andronikova. *Host*, 2003, 19(5), s. 17-19.

tvůrců. Prozaička jich toliko čile využívá, dokonce té míry, že jen stěží bychom rozpoznali její autorství, kdybychom četli tyto texty coby anonymní díla.“⁹⁰ Já, ačkoliv nejsem literární kritik, připouštím, že výrazná experimentace působí v celkovém dojmu někdy až uměle. Jako kdyby se Hana Andronikova do jedné knihy snažila zapojit všechny narativní způsoby, které kdy chtěla vyzkoušet. Mezi zastánce negativního názoru na styl, jakým je kniha napsaná, patří také Ondřej Horák: „Jako největší problém próz Andronikovy vidím jejich jazyk. Autorka sice využívá dialektiku, odborných výrazů, má tendenci k lyrizaci, k hojnému užívání přirovnání, avšak jazyk je to spíše udýchaný než dýchající [...] Domnívám se, že Hana Andronikova dosud nemluví svým jazykem. Nemám na mysli ne-autobiografičnost děl, ale to, že by měla najít pro sebe to podstatné...“⁹¹ A slovy Josefa Chuchmy oproti prvnímu románu „její výpověď umělecky znicotněla.“⁹²

Jednotlivé povídky jsou zajímavé tím, že jsou často vystavěny na vnitřním monologu hlavních postav, ale ani to podle většinových názorů kritiků povídky neoživuje a Andronikova se pohybuje na hranici jazykových klišé. Zajímavé je také to, jak dochází k prostřídávání vypravěčů jednotlivých povídek. „Povídky Hany Andronikové jsou zpovědním vyprávěním osmi postav obou pohlaví a různého věku, což samo o sobě vyžaduje značné stylizační schopnosti. Při tomto překotném převlékání vypravěčských kabátů se autorce nepodařilo dostatečně odlišit idiolekty jednotlivých postav; snad pouze kuchařku Váchovou ze čtvrté povídky poznáme podle nářečních a hovorových výrazů, které jsou ovšem používány poněkud demonstrativně.“⁹³

Jak už jsem zmiňovala, kombinace velkého množství experimentů v práci s jazykovými prostředky působí někdy uměle, ovšem zas na druhou stranu kniha vybočuje ze zažitých stereotypů, na které jsme v četbě zvyklí.

⁹⁰ NOVOTNÝ, Vladimír. *Andere Andronikova?*. *Tvar*, 2003, 14(5), s. 2.

⁹¹ HORÁK, Ondřej. *S životy v podpaží*. *Právo*, 2003, 13(49). *Salon*, s. 4.

⁹² CHUCHMA, Josef. *Horší autorské já slibné Hany Andronikové*. *Mladá fronta Dnes*, 2003, 14(13). *Sport [příloha]*, s. C/9.

⁹³ GILK, Erik. *Andronikova-2 metakriticky a graficky*. *Aluze*. 2003, roč. 7, č. 1.

4.2.5. Shrnutí analýzy

Oproti prvnímu románu sbírka *Srdce na udici* dopadla podstatně hůře. Kritiky bývá autorce vytýkána hlavně kompozice, ale také styl, kterým autorka píše, a který si údajně ještě úplně neosvojila. Experimentování s narativními postupy je zhodnocena jako až „přeplácaná“ a různé způsoby vyprávění působí až kýčovitě. Neutrálního rázu zůstaly názory na motivy a tematickou výstavbu románu. Co se týče hlavních postav povídek, ty jsou stejně jako kompozice popisovány někdy až jako nepřehledné a zmatené. Kniha bývá často nazývána zklamáním po úspěšném debutu a kritici jsou toho názoru, že zde autorka neprodala veškerý svůj spisovatelský talent. Jedním ze zastánců tohoto názoru je Josef Chuchma: „Zatím se jen odkládá naplnění oné perspektivnosti talentu Hany Andronikové. Pokud ta se nechce usadit jako zaměnitelná sepišvatelka, musí na své texty klást jinačejší nároky, než tomu bylo v *Srdci na udici*. Tato kniha připomíná jakési nabídkové album námětů pro standardní televizní inscenace.“⁹⁴ A Radka Myslivečková ke knize jako k celku dodává: „Spornou otázkou u Hany Andronikovy zůstává, nakolik dokáže odhadnout míru patosu dýchajícího z některých pasáží jak *Zvuku slunečních hodin*, tak *Srdce na udici*.“⁹⁵

⁹⁴ CHUCHMA, Josef. Horší autorské já slibné Hany Andronikové. *Mladá fronta Dnes*, 2003, 14(13). Sport [příloha], s. C/9.

⁹⁵ MYSLIVEČKOVÁ, Radka. *Srdce na udici*. *Tvar*, 2003, 14(5), s. 2.

4.3. Nebe nemá dno

Druhý autorčin silně autobiografický román vyšel v roce 2008 a Andronikova ho tehdy psala již jako vážně nemocná. Tato kniha byla bohužel zároveň posledním spisovatelčíným dílem, neboť dne 20. prosince roku 2011 nemoci podlehla. Téhož roku byl román oceněn cenou Magnesia Litera. Ještě před udělením ceny Vojtěch Probst knize předpověděl zářnou budoucnost: „Některá z literárních cen by ji neměla minout.“⁹⁶ A nemýlil se.

V této chvíli se nabízí otázka, zda kritici a recenzenti při psaních svých posudků nepřihlíželi k této autorčině nepříjemné situaci. „Nepatřím k těm, kteří by hodnotu literárního díla automaticky odvozovali od jeho tematické autenticity.“⁹⁷ Takto se ve své kritice vyjádřil Pavel Janoušek a dodává: „Nezajímá mne, co a jak z popisovaného se ‚ve skutečnosti‘ odehrálo...“⁹⁸ Dle analýzy s ním většina jedinců souhlasí. Někteří kritici a recenzenti pro změnu ve svém posudku ani nezmínili fakt, že by byla autorka vážně nemocná. Ačkoliv je Pavel Janoušek známý někdy svým až hrubým kritizováním, v kritice této knihy ovšem spíše chválí a do odvážných soudů se příliš nepouští. Byla to jakási pomyslná úcta směrem k autorce románu, která již v té době byla těžce nemocná? Nebo se mu kniha opravdu natolik líbila? Janoušek samozřejmě o autorčině nemoci věděl, vědělo to celé literární prostředí. Na druhou stranu nutno říci, že v celém textu kritiky není ani náznak jeho kladného či záporného vztahu k autorce. Vše píše neutrálně, pokud na chvíli odsunul masku objektivity, není to na první pohled patrné. V textu nelze objevit na první pohled viditelnou ani zášť, ani však soucit nebo lítost.

Úplně na druhé straně stojí lidé, kteří byli jejími přáteli a kritiky zároveň. Jako tomu bylo například u Ondřeje Hrabá. Ti její nemoc brali osobněji, ale do svého textu tento pocit příliš nepřenesli. „Nešlo ti o uzdravení, chtělas poznat, jak věci jsou a zvolilas tu nejkratší cestu.“⁹⁹ Také Antonín Bajaja se na konci své kritiky neubrání projevu osobnímu vztahu, který ho s autorkou pojil: „Její telefonní číslo mám pořád

⁹⁶ PROBST, Vojtěch. Po světě a napříč světy. *Literární noviny*, 2010, 21(45), s. 20.

⁹⁷ JANOUŠEK, Pavel. [Nebe nemá dno]. *Tvar*, 2010, 21(21), s. 3. Dostupné také z: <http://old.itvar.cz/prilohy/48/Tvar21-2010.pdf>.

⁹⁸ Tamtéž, s. 3.

⁹⁹ HRAB, Ondřej. Psala i žila jedním dechem, *Lidové noviny*, 14. 1. 2012.

uloženo v paměti mobilu. Chci, aby zazvučelo, i kdyby to byl jen omyl.“¹⁰⁰ Musím uznat, že ačkoliv jsem prošla veškeré dostupné kritiky, nenarazila jsem na žádnou z nich, ve které by bylo na první pohled patrné bližší sepětí s autorkou. Jak jsem ukázala v citacích uvedených v tomto odstavci o něco výše, existovali kritici, které s Andronikovou pojilo přátelství. Po přečtení jejich textů ale nedokážu říci, jak hluboce své osobní pocity do textu přenesli. Ačkoliv se o autorčině nemoci nebo už případné smrti zmiňují, v částech textu, kde analyzují samotnou tvorbu, však zůstali, zdá se, že profesionální.

Vzhledem k počtu kritik a recenzí, které jsem přečetla, mohu prohlásit, že si vede tento román ještě o něco lépe než autorčina prvotina. I když velkou diskuzi způsobil opět experimentální způsob vyjadřování, který úplně odstranil z textu velká písmena a důležitá není ani interpunkce. „Její nová próza se však od předchozího románu *Zvuk slunečních hodin* liší snad skoro ve všech směrech.“¹⁰¹ Jak tomu bylo v přechozích dvou dílech, i zde se kritici rozdělili na dvě strany. Jedni tento způsob vychvalují a druzí ho naopak kritizují. Nakonec si však musí sám čtenář vybrat, ke které skupince se připojí. Je pravda, že deníkové záznamy a e-maily působí velmi osobním dojmem, a mohou tak snadněji přilnout čtenáři k srdci.

4.3.1. Mysticismus a téma hledání domova

Hlavní hrdinka Ama odjíždí do Peru, aby našla sama sebe, zachránila se. Je těžce nemocná a je otevřená všem možnostem mimo civilizaci, ve které doted žila. „Pohnuté osobní důvody přivádějí vypravěčku k cestování, přičemž putování po světě získává paralelu ve výpravě do vlastního nitra, jeho nejskrytějších zákoutí.“¹⁰² Peru na nás působí exotickým až mystickým dojmem, jedná se o velice vzdálenou destinaci. Mysticismus je zde důležitým prvkem, nicméně v některých kritikách je autorce spíše vytýkán. To i v případě Jiřího Trávnička „mysticismus“ Hany Andronikové je dost křečovitý, vychtěný. „Spíše než naladění se na senzibilitu jiné kultury to působí jako ohraná cvičení v postupech modernistické prózy se všemi těmi proudy vědomí, rozrušováním myslí, asociativními řetězci. Ne, je vidět, že problém s tímto psaním

¹⁰⁰ BAJAJA, Antonín. Hana Andronikova. *Zvuk Zlínského kraje: časopis pro kulturu a společenské dění*, 2012, Jaro/léto, s. 88-89.

¹⁰¹ JIRKALOVÁ, Karolína. Šaman a kvantový dech. *Lidové noviny*, 2010, 23(238), s. 10.

¹⁰² MACHALA, Lubomír. Oceňovaná, ale nedocenená: (nad tvorbou Hany Andronikové). *Tvar*, 2015, 26(15), s. 15.

nemá jen čtenář, ale i sama autorka.¹⁰³ Na mě osobně mysticismus v tomto románu působí chvílemi uměle a nepřírozně, ačkoliv Andronikova sama v Peru byla, nějakou dobu tam pobývala, tudíž měla k dispozici materiál, ze kterého mohla dále čerpat. Nedá se úplně říci, že by exotické prostředí prostřednictvím očima spisovatelky bylo popsáno špatně, jen je v některých chvílích cítit, že i ona sama se v tomto světě necítí ve své kůži neboť „léčba totemismem se postupně mění na poznání sebe i světa a vede k rozhodnutí podstoupit chemickou léčbu.“¹⁰⁴ Hrdinka příběhu je pro svou záchranu ochotna udělat cokoli a my se tedy společně s ní vydáváme, při hledání jejího já, kolem celého světa. Jiří Trávníček její mysticismus příliš nevyzdvihuje, což je patrné už jen z názvu jeho kritiky „*Peruánská mystička? Ne. Sebeironička ze Zlína.*“¹⁰⁵ Avšak fakt, že Andronikova nám svým cestovatelským vyprávěním pomohla nahlédnout do jiného stylu smýšlení a přemýšlení nad životem, nelze přehlédnout. A ať už nám cizí krajinu popsala jakkoliv, hledání sebe sama zůstává jedním z hlavních témat románu.

Avšak v románu se nesetkáme jen s amazonskou džunglí, ale také s nevadskou pouští, ale nepřijdeme ani o známé prostředí Čech. „Jako by se každé prostředí do Aminy mysli vepisovalo úplně jinak: Čechy a Morava víceméně po způsobu realisticky odvíjeného pozorování, Peru v úplném promíchání vnějšího světa s vnitřním, Amerika jako únava a prozření z peruánské iluze, Izrael v podobě víceméně turistických poznámek z cest.“¹⁰⁶ . Novodobá „strakonická dudačka“¹⁰⁷ , jak ji ve své kritice nazývá Jiří Trávníček, nakonec nenašla klid a smíření ve světě, do kterého se vydala, ale našla ho doma, kde ho měla na dosah po celou dobu. Tento Trávníčkův postřeh potvrzují i spisovatelčina slova: „Dochází jí, že domov je tam, kde má neblíží, kde se cítí bezpečně. Celá kniha je částečně hledáním domova nebo pocitu, kde jsem vlastně doma.“¹⁰⁸ V této citaci nelze nepřehlédnout, že zde autorka absolutně smazala rozdíl mezi ní a hlavní hrdinou knihy a zcela se s ní ztotožňuje.

¹⁰³ TRÁVNÍČEK, Jiří. Peruánská mystička? Ne. Sebeironička ze Zlína. *Host*. 2011, č. 1. [cit. 11. 5. 2017] Dostupné z: <http://casopis.hostbrno.cz/archiv/2011/1-2011/peruanska-mysticka-ne-sebeironicka-ze-zlina>

¹⁰⁴ PROBST, Vojtěch. Po světě a napříč světy. *Literární noviny*, 2010, 21(45), s. 20.

¹⁰⁵ TRÁVNÍČEK, Jiří. Peruánská mystička? Ne. Sebeironička ze Zlína. *Host*. 2011, č. 1. [cit. 11. 5. 2017] Dostupné z: <http://casopis.hostbrno.cz/archiv/2011/1-2011/peruanska-mysticka-ne-sebeironicka-ze-zlina>

¹⁰⁶ Tamtéž.

¹⁰⁷ Tamtéž.

¹⁰⁸ ANDRONIKOVA, Hana. Prales nám na naše jízdní řády kašle. *Právo*. Praha - Střední Čechy, 2010, 20(248), s. 16.

„ivono? myslím, že je čas. ivona má tři atestace, přesto ji podpořila, když se rozhodla odjet do pralesa. věřila, že se vyléčí. teď je ráda, že změnila směr. konečně ses rozhoupala. holky už mi volaly jedna po druhý, začaly se bát, žes to zabalila. vezmu tě do špitálu, zavolám, že potřebujeme sono, cétéčko a odběry. jestli chceš, tak tě odvezu. pak uvidíme, co dál.“¹⁰⁹ Na závěr podkapitoly jako důkaz smíření uvádím citaci přímo z románu. Utíkání před problémy a sebou samým procházejí i postavy v jiných knihách a „podobně jako Ama z *Nebe nemá dno* prchá také Jarda z povídky *Lehkost železného muže*.“¹¹⁰

4.3.2. Styl psaní a slovní zásoba

„Text plyne jako vnitřní monolog bez velkých písmen na začátku vět či názvů a jmen, střídá ich-formu s er-formou, je poskládán z deníkových zápisků, e-mailů, skypových chatů.“¹¹¹ Tento styl je vskutku netradiční. Působí jako „proud vědomí“, který spisovatelka nechává bez přerušování dotéct až ke čtenáři. Většina tento styl psaní chválí a v recenzích se můžeme setkat s převážně kladnými ohlasy: „Autorka experimentuje, má velký smysl pro jazyk. Píše svižně, ale kniha není pro čtenáře, kteří nehledají přesah.“¹¹² Také literární kritička Karolína Jirkalová svobodný a volný jazyk v knize vidí jako jednu z velkých pozitiv: „Svoboda, s níž se Andronikova pohybuje prostorem jazyka, jeho vrstvami a možnostmi, je jednou z největších předností knihy. Nechává unášet všemožnými jazykovými svody, aby se vždy včas otočila a zamířila jinam – euforie z textu, kterou lze sdílet.“¹¹³ Je ovšem pravda, že čtenář si musí na nezvyklý způsob psaní a plynutí textu zvyknout a ze začátku mu to může přijít nepřírozené tak, jako tomu bylo u mě. Absencí velkých písmen nám v některých částech knihy připadá vyjadřování zcela nepřehledné a jediným bodem, podle kterého se můžeme orientovat, je interpunkce. „Cestu, páteř románu, tvoří z části Aminy vnitřní monology a deníkové záznamy, prokládané e-mailovou korespondencí s přáteli, její sny, halucinace a vize. Do zvoleného jazyka se postupně vtírá smrt – v živočišných metaforách, aliteracích, disharmoniích. Smrt se ztotožňuje

¹⁰⁹ ANDRONIKOVA, Hana. *Nebe nemá dno*. Praha: Odeon, 2010, 290 s. Česká řada. Str. 118

¹¹⁰ STEHLÍKOVÁ, Olga. Jenže Alexandr nebyl můj táta. *Tvar*, 2015, 26(15), s. 21.

¹¹¹ PROBST, Vojtěch. Po světě a napříč světy. *Literární noviny*, 2010, 21(45), s. 20.

¹¹² PLAMPEROVÁ, Dagmar. Nebe nemá dno. Hledat jej znamená utopit se: zlínská rodačka, cestovatelka a spisovatelka Hana Andronikova získala Cenu čtenářů Magnesia Litera za román *Nebe nemá dno*. *Zlínský deník: nejčtenější regionální noviny*, 2011, 86, s. 7.

¹¹³ JIRKALOVÁ, Karolína. Šaman a kvantový dech. *Lidové noviny*, 2010, 23(238), s. 10.

s jazykem.¹¹⁴ Chtěla jsem uvedením tohoto citátu říci, že Andronikova o nepříjemných okamžicích ne vždy mluví přímo; schovává je právě za jazykovou složku. Tento způsob vyjadřování se nelíbí Pavlu Janouškovi, který ve své kritice argumentuje těmito slovy: „Ironickému, téměř sarkastickému nadhledu se pak vypravěčka nedokáže ubránit v pasážích ze Spojených států...“¹¹⁵ Pro spisovatelku bylo zřejmě chvílemi velice nepříjemné přiznat si realitu, a jak sama v jednom rozhovoru uvedla: „Touto knihou jsem se rozhodla sdílet něco hodně niterného a osobního, což zároveň znamenalo překonat strach z takového kroku. I v tom pocítuji velké osvobození.“¹¹⁶ V tomto ohledu tedy nesmíme mít spisovatelce za zlé, že občas použila ironický tón nebo své obavy schovala mezi řádky. „Svým tématem, jazykem, zručným vyprávěním i balancováním na hraně lyrické exhibice skrývá v sobě možnost stát se pro jistý typ adresátů knihou téměř kultovní, otevírající prostor pro myšlenkové a emocionální souznění.“¹¹⁷ V tomto ohledu souhlasím s Pavlem Janouškem. Autorka si vybuodovala vlastní autorský styl, kterým si vydobyla místo v literárním prostředí. Abych uvedla taky příklad, který jazykovou výstavbu z části kritizuje, použiji slova Markéty Kittlové, která ve své recenzi napsala, že Andronikova „dala vzniknout zajímavému a originálnímu, avšak místy trochu překombinovanému a nepřehlednému textu.“¹¹⁸ V další části recenze však i Kittlová Andronikovu chválí: „Autorka využívá svůj smysl pro hudebnost jazyka a pomocí řetězů často až surrealistických asociací, které prokládá krátkými, holými větami, komponuje drásavé symfonie, z jejichž plastičnosti běhá mráz po zádech.“¹¹⁹ Každý recenzent a kritik se za každé situace snažil najít na knize něco pozitivního, a vůbec to nemuselo být v jazykové složce.

¹¹⁴ PLAMPEROVÁ, Dagmar. Nebe nemá dno. Hledat jej znamená utopit se: zlínská rodačka, cestovatelka a spisovatelka Hana Andronikova získala Cenu čtenářů Magnesia Litera za román *Nebe nemá dno*. *Zlínský deník: nejčtenější regionální noviny*, 2011, 86, s. 7.

¹¹⁵ JANOUŠEK, Pavel. [Nebe nemá dno]. *Tvar*, 2010, 21(21), s. 3. Dostupné také z: <http://old.itvar.cz/prilohy/48/Tvar21-2010.pdf>.

¹¹⁶ POSPÍŠILOVÁ, Silvie. Andronikova Hana. Rozhodla jsem se sdílet něco hodně osobního, niterného...: autorce vyšla kniha, prostřednictvím které se vyrovnávala s těžkou nemocí. *Zlínský deník: nejčtenější regionální noviny*, 2010, 252, s. 7.

¹¹⁷ JANOUŠEK, Pavel. [Nebe nemá dno]. *Tvar*, 2010, 21(21), s. 3. Dostupné také z: <http://old.itvar.cz/prilohy/48/Tvar21-2010.pdf>.

¹¹⁸ KITTLOVÁ, M. *Hana Andronikova: Nebe nemá dno*. 3. 11. 2010 [online] [cit. 11. 5. 2017] Dostupné z: <http://www.iliteratura.cz/Clanek/27263/andronikova-hana-nebe-nema-dno>

¹¹⁹ Tamtéž.

4.3.3. Autobiografičnost

Sama autorka přiznala, že román napsala jako svou intimní zpověď v těžkých chvílích svého života. Pavel Janoušek je ale v některých pasážích dá se říci nespokojen „...v prostředí Spojených států autorské já poněkud ustupuje, text se objektivizuje a přibližuje se k žánru reportáže.“¹²⁰ Spisovatelka však v jednom z rozhovorů uznala, že ona sama „knihu nepovažuje přímo za román, ale spíše za dokument nebo reportáž, protože pro ni odehrávající se příběh není žádná fikce, ale skutečná realita.“¹²¹ A s prvky reportážními se shoduje také Vojtěch Probst: „Celá kniha je spíše reportážním deníkem a vznikala na základě průběžných poznámek a zápisků z oněch dní.“¹²² Ačkoliv jsou v románu autobiografické prvky přítomny zcela nepopíratelně, v kritických textech přesto najdeme výtky, které pochybují ne přímo o autenticitě témat a motivů, nýbrž o způsobu, jakým jsou podávány. A právě jedním z autorů takovýchto textů byl Jiří Trávníček: „Autobiografičnost jejího druhého románu je zkrátka nesamozřejmá, tápavě nejistá. Kniha si dlouho hledá svou nejvlastnější stopu. Své téma, třebaže jde o ‚vlastní‘ nemoc, dostává autorka jakoby zvnějšku a během psaní k němu hledá klíč“¹²³

4.3.4. Hlavní hrdinka

Tentokrát je namísto dlouhého příběhu, přetrvávajícího několik generací, tento děj soustředěn na jednu hlavní postavu a vše se odehrává v poměrně omezeném časovém úseku. Přestože hlavní hrdinkou knihy je postava jménem Ama a příběh je vyprávěn v ef-formě, v některých pasážích přechází do ich-formy. „Hlavní postava knihy, Ama, postupně objevuje, že dno, na které dopadá, se pod ní láme, a ona padá

¹²⁰ JANOUŠEK, Pavel. [Nebe nemá dno]. *Tvar*, 2010, 21(21), s. 3. Dostupné také z: <http://old.itvar.cz/prilohy/48/Tvar21-2010.pdf>.

¹²¹ POSPÍŠILOVÁ, Silvie. Andronikova Hana. Rozhodla jsem se sdílet něco hodně osobního, niterného...: autorce vyšla kniha, prostřednictvím které se vyrovnávala s těžkou nemocí. *Zlínský deník: nejčtenější regionální noviny*, 2010, 252, s. 7.

¹²² PROBST, Vojtěch. Po světě a napříč světy. *Literární noviny*, 2010, 21(45), s. 20.

¹²³ TRÁVNÍČEK, Jiří. Peruánská mystička? Ne. Sebeironička ze Zlína. *Host*. 2011, č. 1. [cit. 11. 5. 2017] Dostupné z: <http://casopis.hostbrno.cz/archiv/2011/1-2011/peruanska-mysticka-ne-sebeironicka-ze-zlina>

na další dno, pod kterým je další – že ta dna nemají dno.¹²⁴ Takto se o hlavní hrdince v rozhovoru s Františkem Cingerem vyjadřuje spisovatelka.

Po přečtení knihy jsem došla k takovému názoru, že Andronikova nechtěla být litována. Neztotožnila se s hlavní hrdinkou proto, aby s ní lidé soucítili, ale aby ze sebe dostala úzkost a strach z nepředvídatelné budoucnosti. „Strach a nejistota vyvolaná akutní hrozbou blízkého konce jsou postupně nahrazeny bezvýhradným přijetím této možnosti, smířením se s ní a oprostěním se od starostí, schopností radostného prožitku a hry. Ztráty se stávají výzvou k transformaci.“¹²⁵ Přesně tyto důvody, které uvádí Machala, dle mého názoru byly jedním ze spouštěčů, proč román vznikl. A k věci se vyjadřuje i Antonín Bajaja: „Převtělená do mladé ženy Amy zmizí v amazonském pralese a v nevadské poušti, aby zápasila s možností vlastního konce tím, že ho bez výhrad přijme.“¹²⁶ Bajaja patřil k spisovatelčiným přátelům a vyjadřuje v této jedné větě, jak moc byla autorka kurážná a statečná v tom smyslu, že se nebála přijmout osud, ať už je jakýkoli. A u tématu přijímání osudu ještě zůstaneme. „Energetické manažerské smýšlení, založené na výkonnosti, rychlosti úsudku, ale také ironii a zveličování, kdy vše je buď ‚super‘, nebo ‚na hovno‘, se postupně mění na vnímání bez soudů, přijímání.“¹²⁷

Andronikova v jednom z rozhovorů pro noviny říká, že román psala něco přes dva roky, psaní odkládala a zase se k němu vracela. Spisovatelka totiž ještě před tím, než na rakovinu v roce 2011 zemřela, nad ní jednou už před lety zvítězila. A ta samá nemoc jí v roce 2008 vzala milovaného tatínka – a právě úmrtím otce začíná také román *Nebe nemá dno*. Literární kritička Karolina Jirkalová svou kritiku shrnuje takto: „I přes psychické i fyzické stavy, kterými hrdinka prochází, je kniha *Nebe nemá dno* jednou velkou pozitivní zprávou. Jde jen o to, jestli ji čtenář snese.“¹²⁸

¹²⁴ ANDRONIKOVA, Hana. Prales nám na naše jízdni řády kašle. *Právo*. Praha - Střední Čechy, 2010, 20(248), s. 16.

¹²⁵ MACHALA, Lubomír. Oceňovaná, ale nedocenená: (nad tvorbou Hany Andronikové). *Tvar*, 2015, 26(15), s. 15.

¹²⁶ BAJAJA, Antonín. Hana Andronikova. *Zvuk Zlínského kraje: časopis pro kulturu a společenské dění*, 2012, Jaro/léto, s. 89.

¹²⁷ PROBST, Vojtěch. Po světě a napříč světy. *Literární noviny*, 2010, 21(45), s. 20.

¹²⁸ JIRKALOVÁ, Karolína. Šaman a kvantový dech. *Lidové noviny*, 2010, 23(238), s. 10.

4.3.5. Shrnutí analýzy

Nebe nemá dno je vůbec nejpřívětivěji hodnocený román. Je to z důvodu, že do něj autorka předala největší kus ze sebe samotné, načež jsme nebyli v její dosavadní tvorbě úplně zvyklí. Dobře si podle kritiků vede také způsob psaní. V románu jsou zcela vynechána velká písmena, a tím spisovatelka spustila „proud vědomí“, který protéká celou knihou, někdy rychleji a někdy pomaleji. Doplnění o e-maily, chaty a deníkové záznamy působí v románu osobitějším dojmem. Kritici se shodují, že Andronikova do této knihy promítla velkou část svého nitra a tím dala románu jedinečný osobitý nádech.

4.4. Vzpomínky, co neuletí

Jedná se o střípky třinácti autorčiných prozaických drobných textů a povídek vydané v roce 2014, tedy tři roky po její smrti. Samotná kniha obsahuje povídky, které už vyšly v předchozí sbírce *Srdce na udici*, a také ty, které byly vydány v knihách *Ty, která píšeš*, *Schůzky s erotikou* a *Ach ty matky*, anebo v novinových a časopiseckých periodikách. Dle mého názoru šlo o chytrý komerční tah, který měl čtenářům přinést uspořádané povídky autorky na jednom místě. A se stejným názorem jsem se shledala i v jedné z recenzí, jejíž autorkou je Klára Kubíčková. „Bývá módou vydávat posmrtně knihy předčasně zesnulých autorů. I tady, byť s jistou uměleckou cudností, platí, že smrt prodává.“¹²⁹ Dále ale dodává, „že nejde jen o pouhé připomenutí památky, ale že autorčiny povídky jsou natolik dobré, že stojí za to si je stále znovu a znovu připomínat.“¹³⁰

K této knize není dostupných recenzí příliš mnoho, neboť jak už zaznělo, dílo je složeno z povídek, které už předtím byly publikovány. Co se týče povídek ze souboru *Srdce na udici*, jejich analýzou jsem se zabývala v jiné kapitole a příliš se k tomu nebudu vracet. V této části uvedu pouze fakta, která jsem ještě v této souvislosti nezmiňovala.

Řada kritiků a recenzentů však lituje, že toho Hana Andronikova nestihla napsat více, a předpovídali jí budoucnost velké české spisovatelky, která bohužel odešla příliš brzy. Z dostupných kritik a recenzí jsem došla k tomu názoru, že pohledy na knihu se očima různých autorů liší. Nejvíce se v kritikách probírá sdružení povídek z knihy *Srdce na udici* a povídek vycházejících v jiných povídkových souborech. Může se zdát na první pohled problematické přidat do již vyšlé edice další příběhy, které k ní nepatří. Například Olga Stehlíková ve své recenzi ve stmelení těchto textů nevidí žádný problém: „Přidáte-li tedy coby pořadatel díla zesnulého autora k takto vyhotovenému ‚cyklu‘ izolované povídky, nemuselo by to dopadnout dobře. Je to ale spíše naopak, ne zcela volná a nekřečovitá provázanost povídek ze *Srdce na udici* je ve *Vzpomínkách příjemně* narušena.“¹³¹ S tímto ale rozhodně nesouhlasí Lubomír

¹²⁹ KUBÍČKOVÁ, Klára. RECENZE: Hrdinové potkávají smrt a chtějí žít. Tak jako jejich autorka In *iDnes.cz/Zprávy/Kultura* [online] [cit. 02. 6. 2017] dostupné z: http://kultura.zpravy.idnes.cz/hana-andronikova-vzpominky-co-neuleti-dha-/literatura.aspx?c=A141218_091810_literatura_vha

¹³⁰ Tamtéž.

¹³¹ STEHLÍKOVÁ, Olga. Jenže Alexandr nebyl můj táta. *Tvar*, 2015, 26(15), s. 21.

Machala, který se k věci vyjadřuje těmito slovy: „Editor by mnohem lépe splnil svou roli, kdyby respektoval celistvou povahu povídkového cyklu a do edice jej zařadil s původním názvem i mottem a celý svazek pak pojmenoval třeba *Srdce na udici a jiné prózy*.“¹³² A ke stejné problematice dodává: „Jestliže ovšem editor posléze zbaví takovýto artefakt základního zastřešení společným titulem a mottem a mechanicky přiřadí další texty, počíná si stejně necitlivě až neomaleně, jako by v jednom svazku vydal společně kapitoly jednoho románu vedle kapitol z románu jiného.“¹³³ Já se v tomto případě přikláním k názoru Machaly. Ale na druhou stranu si myslím, že název *Srdce na udici a jiné prózy* by až příliš připomínal předchozí již vyšlou sbírku povídek, a čtenáři by mohli knihu považovat jen za nějaké novější vydání. Editor měl jistě více dbát na propracovanou kompozici osmi povídek ze *Srdce na udici* a v této knize je například od ostatních textů oddělit vysvětlivkou popřípadě jiným přehledným způsobem. *Vzpomínky, co neuleť* mají evokovat, že jde o novou autorčinu prózu, třeba sebraných a ještě nepublikovaných spisů. Pravda je však jinde. Ale kdo ví, třeba se jednou dočkáme vydání spisovatelčiny korespondence nebo třeba cestopisů. Není nám známo, co všechno si Hana Andronikova „schovávala do šuplíku.“

Kdyby šlo o nikdy nepublikované povídky, zřejmě by kritici reagovali jinak vzhledem k tomu, že jde o posmrtně vydanou knihu. V tomto případě už ale neměli důvod knihu nějakým způsobem hodnotit. Spíš každým slovem a písmenem, které padlo na recenze vzpomínkové knihy, chtěli říci – nezapomněli jsme. Nabízí se ovšem otázka, zda bylo opravdu nutné vmísit do této knihy povídky ze *Srdce na udici*.

4.4.1. Kompozice

Kompozice povídkového souboru *Srdce na udici* byla i jako samostatný celek některými kritiky hodnocena negativně, natož teď, když se do toho vmísí další nesouvisející texty. Nezasvěcený čtenář, který vezme tuto knihu od Andronikové do ruky jako první, by tak mohl být ochuzen o propletený komplex osmi již několikrát zmiňovaných povídek a nedostane se mu takovému čtenářskému zážitku, neboť mu zbylých pět textů může způsobit v hlavě zmatek. Na toto téma Olga Stehlíková ve své kritice také naráží: „Nemyslím si, že by tím ocenění hodným na povídkách Hany

¹³² MACHALA, Lubomír. Oceňovaná, ale nedocenená: (nad tvorbou Hany Andronikové). *Tvar*, 2015, 26(15), s. 15.

¹³³ Tamtéž, s. 15.

Andronikovy byla samotná dějová linka a náplň příběhů, která místy nemá tak docela daleko ke kýči, nebo úsečný, racionalizující, chladný tón vyprávění (který je poměrně monotónní) či jeho zkratkovitost. Je to mnohem spíš poklidná, nikoho nepřemlouvající a nepřesvědčující odvaha k přímočarému literárnímu zpracování hlubokých, bezvýhradných citů...¹³⁴

Závěrem docházím tedy k takovému názoru, že souborné vydání této knihy není špatný nápad, ale šlo daleko lépe oddělit texty ze *Srdce na udici* od jiných knižních povídek. Nazvala bych to asi stejně jako Olga Stehlíková: „Máme tu jednoduše druhé, doplněné vydání svazku...“¹³⁵

4.4.2. Shrnutí analýzy

K celkovému shrnutí bylo těžké dojít, neboť kritiky této knihy nebyly psány v takovém počtu, jako tomu bylo u minulých knih. Ve výsledku ale, protože jde pouze o rozšířené vydání *Srdce na udici*, lze analýzu porovnat právě s touto předchozí povídkovou sbírkou. Opět bývá nejvíce kritizována kompozice, která je v této knize navíc rozbita dalšími přidanými povídkami. Jazyk je někdy považován za básnický, svižný a někdy naopak za nepřirozený a nezajímavý – v tomto ohledu se kritici nejvíce rozcházejí.

¹³⁴ STEHLÍKOVÁ, Olga. Jenže Alexandr nebyl můj táta. *Tvar*, 2015, 26(15), s. 21.

¹³⁵ Tamtéž, s. 21.

4.5. Další texty

Jak už je na začátku práce zmíněno, Andronikova přispívala povídkami také do jiných knižních titulů. Recenzovaly se ovšem vždy knihy jako celek, nikoliv jednotlivé povídky v ní. Došla jsem po přečtení několika kritik k tomu že, knihy, do kterých Hana Andronikova přispěla, byly hodnoceny v celku kladně jako příjemné celky. Sem tam jsem narazila na negativní komentář, který například *Schůzky s erotikou* odsuzoval za nepropracovanost jednotlivých povídek.

4.5.1. Pakosti a Drabanti

Snažila jsem se dohledat nějaké ohlasy, kritiky, recenze či zpětné reflexe také na divadelní hry, na kterých se spolupodílela. Podařilo se mi to v případě hry *Pakosti a Drabanti* s podtitulem *Politicky nekorektní kabaret*, jejíž recenze se objevila v *Divadelních novinách*, autorkou textu je Eva Kyselová. Jak už je patrné z titulu, hra by se měla dotýkat společenských a politických témat, bez jakéhokoliv ostychu, cenzury nebo zábrany. Eva Kyselová je ale v tomto ohledu zklamána: „Až takéto prekročenie hraníc nečakajme, koho priláka kontroverzný podtitul, môže čakať sklamanie kompenzované nezvyčajným divadelným zážitkom.“¹³⁶ A v celkovém hodnocení se k divadelní hře vyjadřuje takto: „*Pakosti a Drabanti* prekračujú konvenčnú hranicu definície politického divadla, púšťajú sa do ostrej debaty na aktuálne témy, ale ku skutočnému narušeniu konvencií žiaľ nedochádza.“¹³⁷ Je těžké z jedné recenze dojít k závěru, jak byla divadelní hra přijata. Ovšem nebylo to ani jedním z cílů bakalářské práce, která byla zaměřena na románovou a povídkovou tvorbu Andronikové. Jen jsem chtěla poukázat na fakt, že jsem při celkové analýze její tvorby zaměřila zrak také na další její práce. A to zejména proto, že další texty, na kterých se spolupodílela, nemůžeme z její tvorby úplně vynechat.

¹³⁶ KYSELOVÁ, Eva. Miluj svojho imigranta. *Divadelní noviny*, 31. března 2010 [online] [cit. 02. 6. 2017] dostupné z: <http://www.divadelni-noviny.cz/miluj-svojho-imigranta>

¹³⁷ Tamtéž.

4.5.2. Tanec přes plot

Jedná se o divadelní představení, které pojednává o autentických příbězích uprchlíků z Čečenska, Barmy, Gruzie a Kurdistanu. Jejich životní osudy a osobní příběhy jsou zde konfrontovány v pro ně neznámé zemi. Uprchlíci se často dostávají do kuriózních, někdy komických a zároveň tragických situací, které musí řešit. Divadlo Archa bylo pro toto představení uspořádáno vskutku netradičním způsobem. Prostor divadla byl pro představení rozdělen do pěti částí, a v každé z nich probíhala performance zachycující příběh a osud jednoho z pěti uprchlíků. Diváci u vstupu dostanou mapku a po malých skupinkách se podle mapky přesouvají k určenému místu a nechávají si vyprávět konkrétní příběh v podání hudebníků a divadelníků. Režisérka a autorka projektu Jana Svobodová přizvala ke spolupráci právě spisovatelku Hanu Andronikovou. Divadelní hra díky sociálnímu tématu je považována za cennou a ohlasy byly víceméně pozitivní. I když například Vladimír Hulec ve svém rozboru píše, že „princip inscenace je prostý a záleží na každém z performerů, jak zaujme, jak se mu podaří sdělit divákovi svůj vztah k utečenci a jeho osudu. Více než sám příběh rozhoduje herecká kreativita, fantazie, schopnost nastolení intimity a opravdovosti. Každý z účinkujících zvolil jiný přístup, čímž vznikla barvitá divadelní mozaika.“¹³⁸ Neobvyklým způsobem vznikal celý scénář divadelní hry, neboť byl sepsán podle skutečných výpovědí reálných žadatelů o azyl. Tento fakt byl kritiky hodnocen také kladně. „Závěrečným poselstvím inscenace a zároveň zábavným kabaretním číslem o lidských právech je popěvek na slova naší hymny, zpívaný postupně česky účinkujícími cizinci se všemi možnými přízvuky.“¹³⁹ Podle dostupných recenzí se jedná ze spisovatelčiných tří her o tu nejúspěšnější. Vladimír Hulec inscenaci v konečné podobě hodnotí takto: „Výsledná divadelní mozaika je z velké části bolestná a tragická, byť nepostrádá rysy grotesky a naděje. Každý z cizinců nakonec nějaké uplatnění a možnou existenci u nás najde – jeden je kadeřník, někdo uklízí v nemocnici, jiný

¹³⁸ HULEC, Vladimír. Tanec přes plot. Nemám papíry, nemám povolení. *Reflex/exonline*. [online] [cit. 15. 5. 2017] Dostupné z: http://2007.archatheatre.cz/_dataPublic/attachments/b347c70031b37fee26fe0388a818ff69/TANEC%20PLOT%20-%20RECENZE.pdf

¹³⁹ VANGELI, Nina. V Arše zní česká hymna z úst uprchlíků. *Hospodářské noviny*, s. 10 Kultura. 13.3.2008. [cit. 15. 5. 2017] Dostupné z: http://2007.archatheatre.cz/_dataPublic/attachments/b347c70031b37fee26fe0388a818ff69/TANEC%20PLOT%20-%20RECENZE.pdf

studuje. Poraněný holub se však vždy touží vrátit domů. A tak se performeři na závěr představení opět vydávají na cestu za svými sny.¹⁴⁰

4.5.3. Šašci, špioni a prezidenti

Opět divadelní inscenace zpracovaná v podobě politicko-satirického kabaretu, ve kterém se v ostrých kontrastech střetnou ambice, představy, touhy a sny jednotlivých postav na pozadí dobové politické situace. Podle hodnocení nejslabší hra, na které se Andronikova podílela. Také je k této divadelní inscenaci dostupný nejmenší počet publikovaných recenzí, jedná se spíše o výjimky. Lze tedy soudit, že hra nebyla ničím výjimečná ani natolik zajímavá, aby k ní směřovaly zraky kritiků.

¹⁴⁰ HULEC, Vladimír. Tanec přes plot. Nemám papíry, nemám povolení. *Reflex/exonline*. [online] [cit. 15. 5. 2017] Dostupné z: http://2007.archatheatre.cz/_dataPublic/attachments/b347c70031b37fee26fe0388a818ff69/TANEC%20P%20C5%98ES%20PLOT%20-%20RECENZE.pdf

Závěr

Hana Andronikova se beze sporu vepsala do dějin české literatury. Kritici autorku označují jako oceněnou, ale nedoceněnou. Např. Lubomír Machala poznamenává: „Ovšem ani několik spíše publicistických než literárněvědných návratů k její tvorbě, které se v následujících letech objevily, ve mně nesmazaly přesvědčení, že by si dílo Hany Andronikové, zahrnující kromě prozaických položek také divadelní a básnické texty, zasloužilo mnohem více pozornosti a výraznější ocenění.“¹⁴¹ Přesto se její tvorba dá považovat za úspěšnou. Nejen, že autorka získala ocenění Magnesia Litera, a to hned několikrát, ale recenze a kritiky mluví celkem v její prospěch. A pro spisovatele je vždy největší odměna, když si jejich dílo najde čtenáře. A to se o knihách Hany Andronikové říci dá.

Po přečtení kritických textů jsem se snažila slova kritiků také doplnit názorem autorčiným, a proto jsou v této práci hojně používána její slova, kterými se buď obhajuje, nebo pouze vysvětluje, jak se k dané věci staví. U každé knihy jsem procházela jednotlivé prvky kritik samostatně, aby bylo vše přehlednější. Ve všech případech obsahují vždy kapitoly i podkapitoly konkrétní citace z kritik a recenzí, na kterých je daný prvek demonstrován. V mnoha případech jsem se snažila dát dva různé názory na jednu věc do kontrastu.

Nejméně oceňovanou knihou, je povídkový soubor *Srdce na udici*, který kritiky rozděluje na dvě strany. Jedna část knihu nepřijala, druhá ano, ale dodává, že je ve stínu dvou dalších románů, a tam také zůstane. Někteří se nebáli knihu nazvat zklamáním. Josef Chuchma píše, že údajně „teprve druhá kniha, druhé album, druhý film stvrdí talent, jenž se projevil ve slibném debutu.“¹⁴² A podle něj v tomto ohledu Andronikova nezapodovala, nicméně i po vydání druhé knihy věřil v autorčino odhodlání, že dokáže napsat knihu, ve které více prosadí svůj talent. A pak přišel román *Nebe nemá dno*.

¹⁴¹ MACHALA, Lubomír. Oceňovaná, ale nedoceněná: (nad tvorbou Hany Andronikové). *Tvar*, 2015, 26(15), s. 15.

¹⁴² CHUCHMA, Josef. Horší autorské já slibné Hany Andronikové. *Mladá fronta Dnes*, 2003, 14(13). Sport [příloha], s. C/9.

Ten se dá považovat za nejúspěšnější, co se týče ohlasů. Andronikova v této autobiografické knize odhalila čtenářům celou svou duši a nechala je nahlédnout do nejintimnějších pocitů a chvil ve svém životě, i když ne přímo, ale prostřednictvím hlavní hrdinky Amy, se kterou se ovšem v mnoha chvílích naprosto ztotožňuje. Je opravdu těžké hodnotit román, který vznikl za tak tíživých okolností, jako byla vážná nemoc Hany Andronikové. Mě osobně nejvíce na celé problematice zajímalo, jak se kritici postaví k faktu, že Andronikova psala svůj poslední román skoro na pokraji smrti. A byla jsem až překvapena, jak zůstala zachována profesionalita kritických textů. Čekala jsem, že se v hodnocení více tento fakt projeví a bude rozebírán, nicméně nebylo tomu tak. Navíc v mnoha případech jsem se nesešla ani s náznakem této nepříjemnosti. Literární prostředí o její nemoci vědělo, přesto se v kritikách s okatým soucitem nebo lítostí neseškám. „A i když se smutný odchod Hany Andronikové v médiích příliš nerozebíral, a to kvůli téměř současnému skonu Jirousova či Havlova, autoři jejich nekrologů si byli vědomi toho, že dobová česká literatura v autorce ztratila ne toliko talentovaný spisovatelský příslib, ale vyzrálou autorskou osobnost.“¹⁴³ Ať už vyšly jakékoliv zpětné vazby a ohlasy na její knihy, v žádném případě nenajdeme text, který by byl čistě jen kritický. V případě každého recenzenta či kritika najdeme snahu najít v tvorbě Hany Andronikové nějakou kladnou stránku, za kterou by si zasloužila pochvalu. A že byla její tvorba v jistém slova smyslu unikátní, je patrné dodnes.

Mě osobně z veškeré primární literatury, kterou jsem četla, nejvíce zaujal první autorčin román. V dnešní době, kdy může vlastní knihu vydat prakticky kdokoli, je nesmírně těžké se v literárním světě prosadit. Kolikrát k tomu nestačí spisovatelům ani nevšední talent. Ale Haně Andronikové se povedlo něco, o čem si může mnoha autorů nechat jen zdát. Hned její první román se dočkal kladného přijetí, byl dokonce oceněn. Ačkoliv některé kritiky ani cena Magnesia Litera nepřesvědčila, jako je tomu v případě Vladimíra Novotného: „Andronikova sice se svou románovou prvotinou uspěla v literární soutěži Knižního klubu, není ovšem veřejnosti známo, před kterými jinými soutěžními tituly jí dali porotci přednost, zda v tomto případě nešlo o velice diskutabilní rozhodnutí.“¹⁴⁴ Já jsem takového názoru, že Andronikova si svou cenu zasloužila. Napsala čtivý román, který se líbil jak čtenářům, tak většině kritiků, a to, že

¹⁴³ Srov. MACHALA, Lubomír. Oceňovaná, ale nedocenená: (nad tvorbou Hany Andronikové). *Tvar*, 2015, 26(15), s. 15.

¹⁴⁴ NOVOTNÝ, Vladimír. Andere Andronikova?. *Tvar*, 2003, 14(5), s. 2.

za něj získala prestižní ocenění, byla taková „třešnička na dortu.“ Není třeba pochybovat o jejím talentu, můžeme se však už sami sebe ptát, jestli tento dar ve svých dílech využila v plném rozsahu nebo si „nechávala to nejlepší do dalších knih,“ kterých už jsme se ale nedočkali.

Na samotném konci práce jsem se mimo její prózu zabývala také divadelní tvorbou, která ovšem vyznívá spíše jen jako okrajová část její autorské činnosti. Na divadelních inscenacích spolupracovala s režisérkou Janou Svobodovou a my tak dramata nemůžeme zařadit výhradně do její tvorby, nýbrž je nutné brát ohled na to, že byla pouze spoluautorkou.

Celkové shrnutí bych uzavřela poslední větou, kterou Lubomír Machala zároveň zakončuje svoji rozsáhlou kritiku spisovatelčiny tvorby: „Užitečnější se mi jeví adresovat skutečným literárním kritikům (vědcům) výzvu, zda by přece jen nechtěli v dohledné době přispět k důkladnějšímu poznání i docenění toho, co Hana Andronikova české literatuře přinesla?!“¹⁴⁵ A ačkoliv uběhlo již téměř šest let od autorčiny smrti, její knihy jsou nesmrtelné a stále se nám nabízejí a otevírají nové možnosti a úhly, z jakých se na její tvorbu dívat. A jak už napovídá název poslední vydané knihy in memoriam – zůstaly tu s námi vzpomínky, které neuletí.

¹⁴⁵ MACHALA, Lubomír. Oceňovaná, ale nedoceněná: (nad tvorbou Hany Andronikové). *Tvar*, 2015, 26(15), s. 15.

Summary

The main objective of this study was to analyze criticisms and reviews of Hana Andronikova's books and to conclude what the critique of her work was based on and interpret the evolutionary changes of literary-critical and literary-historical discourse developed over the writer's work. In the first part I paid attention to the theoretical knowledge in terms of criticisms and reviews, I also added some information about the writer's life and I did not forget to include her in the context of period literature. In the second part, I focused on the analysis of criticisms and reviews and tried to reach a clear solution through critical texts.

Through the analysis, I found out how her books were accepted in a literary environment. In this bachelor thesis, I came to the conclusion that Hana Andronikova's best evaluated book is the novel *Nebe nemá dno* (The heaven has no bottom) and it is closely followed by her first novel *Zvuk slunečních hodin* (The sound of the sundial). These two cycles of novels received the greatest attention from critics and were also the most praised. On the other hand, the collection of short stories *Srdce na udici* (The heart on the fishing line) was lagging behind. The collection was said to be a disappointment and was generally slated by critics. It was the composition of the collection which received the most criticism because it gave a confused and unclear impression to the critics and reviewers. I conducted the analysis successively on individual books, from the first published one to the last one. I chose this succession in order to point out the development of the writer in terms of her work and writing style.

In summary, I would like to note that, with the exception of the collection of short stories *Srdce na udici* (The heart on the fishing line), the work of Hana Andronikova was accepted positively, which is also showed by the fact that she was awarded twice with Magnesia Litera for her work.

Seznam použité literatury

Prameny

ANDRONIKOVA, Hana. *Nebe nemá dno*. Praha: Odeon, 2010, 290 s. Česká řada. ISBN 978-80-207-1337-7.

ANDRONIKOVA, Hana. *Srdce na udici*. Brno: Petrov, 2002, 226 s. ISBN 80-7227-138-5.

ANDRONIKOVA, Hana. *Vzpomínky, co neuleťí*. Praha: Odeon, 2014, 249 s. Česká řada. ISBN 978-80-207-1581-4.

ANDRONIKOVA, Hana. *Zvuk slunečních hodin*. Praha: Knižní klub, 2002, 285 s. ISBN 80-242-0689-7.

Prameny – kritiky a recenze (tištěné)

ANDRONIKOVA, Hana. Prales nám na naše jízdni řády kašle. *Právo*. Praha - Střední Čechy, 2010, 20(248), s. 16. ISSN 1211-2119.

BAJAJA, Antonín. Hana Andronikova. *Zvuk Zlínského kraje: časopis pro kulturu a společenské dění*, 2012, Jaro/léto, s. 88-89. ISSN 1214-0139.

BURDA, Alois. Ze čtenářského deníku Aloise Burdy: Hana Andronikova: Zvuk slunečních hodin. *Tvar*, 2002, 13(16), s. 3. ISSN 0862-657X.

CINGER, František. Chodím po světě, poslouchám a vymýšlím si: rozhovor s Hanou Andronikovou. *Právo*, 2002, 12(287), s. 15. ISSN 1211-2119.

CINGER, František. Osm tahů štetcem. *Právo*, 2002, 12(287), s. 15.

HAMAN, Aleš. Vypravěčské variace na citová traumata: Nakladatelství Petrov vydalo soubor povídek talentované autorky. *Lidové noviny*. 2003, roč. 16, č. 10, s. 30.

HRAB, Ondřej. Psala i žila jedním dechem, *Lidové noviny*, 14. 1. 2012.

CHUCHMA, Josef. Horší autorské já slibné Hany Andronikové. *Mladá fronta Dnes*, 2003, 14(13). *Sport* [příloha], s. C/9. ISSN 1210-1168.

JANOŮŠEK, Pavel. [Nebe nemá dno]. *Tvar*, 2010, 21(21), s. 3. ISSN 0862-657X. Dostupné také z: <http://old.itvar.cz/prilohy/48/Tvar21-2010.pdf>.

JIRKALOVÁ, Karolína. Šaman a kvantový dech. *Lidové noviny*, 2010, 23(238), s. 10. ISSN 0862-5921

MACHALA, Lubomír. Oceňovaná, ale nedocenená: (nad tvorbou Hany Andronikové). *Tvar*, 2015, 26(15), s. 15. ISSN 0862-657X.

- MAINX, Oskar. Hvězdářka Andronikova. *Host*, 2003, 19(5), s. 17-19. ISSN 1211-9938.
- MALÁ, Dana. Debut, který je právem mezi objevy roku. *Mladá fronta Dnes*, 2002, 13(93). Kultura, s. B/3. ISSN 1210-1168.
- MYSLIVEČKOVÁ, Radka. Srdce na udici. *Tvar*, 2003, 14(5), s. 2. ISSN 0862-657X.
- NOVOTNÝ, Vladimír. Andere Andronikova?. *Tvar*, 2003, 14(5), s. 2. ISSN 0862-657X.
- ONDŘEJOVÁ, Kateřina. Zvuk slunečního orloje. *Lidové noviny*, 2002, 15(99), s. 16. ISSN 0862-5921.
- PILÁTOVÁ, Markéta. Spisovatelé na útěku. *Respekt*, 2009, roč. 21, č. 18, s. 36-41.
- PLAMPEROVÁ, Dagmar. Nebe nemá dno. Hledat jej znamená utopit se: zlínská rodačka, cestovatelka a spisovatelka Hana Andronikova získala Cenu čtenářů Magnesia Litera za román Nebe nemá dno. *Zlínský deník: nejčtenější regionální noviny*, 2011, 86, s. 7. ISSN 1801-9838.
- POSPÍŠILOVÁ, Silvie. Andronikova Hana. Rozhodla jsem se sdílet něco hodně osobního, niterného...: autorce vyšla kniha, prostřednictvím které se vyrovnávala s těžkou nemocí. *Zlínský deník: nejčtenější regionální noviny*, 2010, 252, s. 7. ISSN 1801-9838
- PROBST, Vojtěch. Po světě a napříč světy. *Literární noviny*, 2010, 21(45), s. 20. ISSN 1210-0021.
- ROVENSKÁ, Jana. Spisovatelka bez knihovny. *Magazín Práva*, 2002, 12(17), s. 16-17. ISSN 1211-2119.
- RULF, Jiří. Čas tiká neslyšně. *Reflex*, 2002, 13(22), s. 58. ISSN 0862-6634.
- STEHLÍKOVÁ, Olga. Jenže Alexandr nebyl můj táta. *Tvar*, 2015, 26(15), s. 21. ISSN 0862-657X.
- VANGELI, Nina. V Arše zní česká hymna z úst uprchlíků. *Hospodářské noviny*, str. 10 *Kultura*. 13. 3. 2008.

Prameny – kritiky a recenze (elektronické)

HANUŠKA, Petr. *Když nebe nemá dno* [online]. 29. 5. 2012. [cit. 11. 5. 2017]
Dostupné na: <http://www.odeon-knihy.cz/kdyz-nebe-nema-dno-26-5-2012-olomoucky-denik/> (odkaz již není funkční)

HULEC, Vladimír. Tanec přes plot. Nemám papíry, nemám povolení. *Reflex/exoonline*. [online] [cit. 15. 5. 2017] Dostupné z: http://2007.archatheatre.cz/_dataPublic/attachments/b347c70031b37fee26fe0388a818ff69/TANEC%20P%C5%98ES%20PLOT%20-%20RECENZE.pdf

JANÁČEK, P., L. JUNGMANNOVÁ a V. KARFÍK. Nebe nemá dno. In: *Kritický klub* [online]. Radio, ČRo Vltava, 10. 1. 2011. [cit. 12. 2. 2017] Dostupné z: <http://prehovac.rozhlas.cz/audio/2230648>

KITTLOVÁ, M. *Hana Andronikova: Nebe nemá dno*. 3. 11. 2010 [online] [cit. 11. 5. 2017] Dostupné z: <http://www.iliteratura.cz/Clanek/27263/andronikova-hana-nebe-nema-dno>

KOTRLA, Pavel. Překvapení se odkládá. Leden 2003; recenze pro *Týdeník Rozhlas*. [cit. 02. 6. 2017] Dostupné z: <http://recenze.kotrla.com/r069.php>

KUBÍČKOVÁ, Klára. RECENZE: Hrdinové potkávají smrt a chtějí žít. Tak jako jejich autorka In *iDnes.cz/Zprávy/Kultura* [online] [cit. 02. 6. 2017] dostupné z: http://kultura.zpravy.idnes.cz/hana-andronikova-vzpominky-co-neuleti-dha-/literatura.aspx?c=A141218_091810_literatura_vha

KYSELOVÁ, Eva. Miluj svojho imigranta. *Divadelní noviny*, 31. března 2010 [online] [cit. 02. 6. 2017] dostupné z: <http://www.divadelni-noviny.cz/miluj-svojho-imigranta>

TRÁVNÍČEK, Jiří. *Peruánská mystička? Ne. Sebeironička ze Zlína. Host*. 2011, č. 1. [cit. 11. 5. 2017] Dostupné z: <http://casopis.hostbrno.cz/archiv/2011/1-2011/peruanska-mysticka-ne-sebeironicka-ze-zlina>

VANGELI, Nina. V Arše zní česká hymna z úst uprchlíků. *Hospodářské noviny* str. 10 Kultura. 13. 3. 2008. [cit. 15. 5. 2017] Dostupné z: http://2007.archatheatre.cz/_dataPublic/attachments/b347c70031b37fee26fe0388a818ff69/TANEC%20P%C5%98ES%20PLOT%20-%20RECENZE.pdf

Sekundární literatura

BÍLEK, Petr A. Doslov. In ANDRONIKOVA, Hana. *Vzpomínky, co neuletí*. 1. vyd. Praha: Odeon, 2014. s. 241-248. ISBN 978-80-207-1581-4

ČERNÝ, Václav. *Co je kritika, co není a k čemu je na světě*. 1. Vyd. Brno: Blok, 1968, str. 63.

FIALOVÁ, Alena. *V souřadnicích mnohosti: česká literatura první dekády jednadvacátého století v souvislostech a interpretacích*. Praha: Academia, 2014, 817 s. Literární řada. ISBN 978-80-200-2410-7. str. 262, 347-348, 415

GILK, Erik. *Andronikova-2 metakriticky a graficky*. Aluze. 2003, roč. 7, č. 1.

MACHALA, Lubomír. 3 x 2 = ?: Nad prózami Hany Andronikové, Markéty Pilátové a Petry Soukupové In *Česká literatura v perspektivách genderu: IV. Kongres světové literárněvědné bohemistiky*. Jiná česká literatura. 2010. str. 230-232. Dostupné z: http://www.ucl.cas.cz/edicee/data/sborniky/kongres/%C4%8Cesk%C3%A1%20literatura%20v%20perspektiv%C3%A1ch%20genderu/020_lubomir_machala.pdf

NOVOTNÝ, Vladimír. Sedm statečných aneb ženský fenomén v současné próze In ŘÍHA, Ivo a Jiří STUDENÝ (eds.). *Sedm statečných a spol.: próza psaná ženami v kontextu současné české literární kultury*. Pardubice: Univerzita Pardubice, 2015, 234 s. str. 19-32

RIMMON-KENAN, Shlomith, *Poetika vyprávění*, Brno: Host, 2001, 174 s. Strukturalistická knihovna.

ŠALDA, František Xaver. Kritika. In: *Ottův slovník naučný*. Praha: Paseka, 1999, str. 190-193.

Bakalářské a diplomové práce

FRAYOVÁ, Jana. *Způsoby mentální reprezentace postav v románech Hany Andronikové*. Masarykova univerzita. Brno, 2012. Dostupné z: https://is.muni.cz/th/361265/ff_b/BP_-_Frayova_Jana.txt

JANUŠOVÁ, Zdeňka. *Zvuk slunečních hodin*. Univerzita Karlova. Praha, 2014.

Dostupné z:

[file:///C:/Users/Lucie/Pictures/BPTX_2012_2_11410_0_352087_0_134430%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/Lucie/Pictures/BPTX_2012_2_11410_0_352087_0_134430%20(1).pdf)

LOLLOK, Marek. *Reflexe současné české prózy v tištěných a internetových periodikách*. Masarykova univerzita v Brně. 2013 Dostupné z:
https://www.google.cz/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=7&cad=rja&uact=8&ved=0ahUKEwiMjdn0tqrQAhWHCcAKHcU8AhMQFghGMAY&url=http%3A%2F%2Fis.muni.cz%2Fth%2F134815%2Fff_m%2FDP_Lollok.docx&usg=AFQjCNGzmTw9uY5w1ESfW9DqvtLDHZGPlg&sig2=U4kROHn8HnGj4ILZvHCluQ

PANÁKOVÁ, Tereza. *Literární kritika očima F. X. Šaldy a Václava Černého*. 2012. Masarykova Univerzita

Internetové zdroje

Česká terminologická databáze knihovnictví a informační vědy (TDKIV) [databáze online]. Praha: Národní knihovna České republiky, 2003. [cit. 11. 5. 2017] Dostupné z:
http://aleph.nkp.cz/F/PCDM1FPSC56LFH19J4XAJIEV7HP5IHC119HKDPMPFQ215AS5HT-31768?func=full-set-set&set_number=067197&set_entry=000002&format=999

MARKUSOVÁ, Iveta. *Ujasnila jsem si, proč žiju*. [online] 07. 01. 2011. [cit. 12. 5. 2017] Dostupné z: <http://kavarna.bux.cz/detail/ujasnila-jsem-si-proc-ziju?type=Rozhovory>

Slovník české literatury po roce 1945. [online] [cit. 14. 2. 2017] Dostupné z:
<http://www.slovníkceskeliteratury.cz/showContent.jsp?docId=1346&hl=hana+andronikov%C3%A1>